

Laudatio Petri et Pauli

Γεωργίου τοῦ Ἀκροπολίτου λόγος εἰς τοὺς ἁγίους καὶ πανευφήμους μεγάλους ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον. εὐλόγησον πάτερ·

1 Οὐχ ἀπλοῦς μὲν ὁ παρῶν λόγος εἰ καὶ ἐξ ἀπλῆς προσφέρεται διαθέσεως· Πέτρος γὰρ καὶ Παῦλος εἰς εὐφημίαν προτίθενται. ἦν μὲν οὖν καὶ ἄλλως τὸ πρᾶγμα τῶν πάνυ δυσχερεστάτων καὶ μὴ ῥαδίως ἐξικνουμένων τῆς ἐγχειρήσεως, μὴ ὅτι γε ἡμῖν τοῖς χαμαὶ κειμένοις καὶ περὶ τὴν ὑλὴν ἰλυσπωμένοις καὶ τῷ βορβόρῳ τῶν παθῶν ἐγκαλινδου μένοις διηνεκῶς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄγαν ὑψηλοῖς τὴν διάνοιαν, οἷς τὸ ἀπὸ γενέσεως διατέμνεται κάλυμμα, καὶ φῶς ὁρῶσιν ἐν τοῖς οὖσι τὸ καθαρῶτατον· «ἐφαπτέον γὰρ τῷ καθαρῷ καθαροῦ» ἤκουσα παλαιοῦ τινος εἰρηκότος σοφοῦ. ἀλλ' οὕτω μὲν οὖν καὶ πᾶσιν ἁγίοις ἐξ ἁγίων χειλέων ὕμνος ἀρμόδιος, μάλιστα δὲ τῶν ἄλλων τοῖς κρείττοσι, καὶ ὅσω τῶν λοιπῶν τῷ βαθμῷ καὶ τῇ τάξει προφέρουσι, τοσοῦτω καὶ τοὺς εὐφημοῦντας τοὺς ἐν τοῖς ὁμοίοις ἀγωνίσμασιν ὑπερβάλλεσθαι δεῖ καὶ μέτροις ἴσοις ἀντιμετρεῖσθαι τοὺς ἐπαινετάς τε καὶ οἷς πεποίηται τὰ ἐγκώμια ἐν τῇ τοῦ λόγου δυνάμει καὶ τῇ ἐνεργείᾳ τῆς ἀρετῆς, ὡς μὴ μεῖζον ἢ κατὰ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν ὑπεισέρχεσθαι στάδιον, μὴ ἀνῦσαι μὲν, ὀρμησαὶ δὲ δρόμον ἢ τάφρον ὑπερπηδησαὶ, καὶ τὸν μὲν μεῖναι περὶ τὰ μέσα βαδίσαντα, τὸν δὲ κατὰ τοῦ ὀρύγματος κατενεχθέντα πτώμα γενέσθαι τοῖς θεωμένοις γελῶμενόν τε ἅμα καὶ ἐλεούμενον. ἔχω μὲν οὖν οὕτως αὐτὸς περὶ τῶν τηλικούτων εἴτε ἀνδρῶν χρῆ λέγειν εἴτε πραγμάτων– ὡς ἐστὶ ταῦτα ἀλλήλοις συνδεδεμένα καὶ συναρτώμενα– οἶμαι δὲ καὶ πᾶς νοῦν ἔχων καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν τοιούτων συνεπιστάμενος. ἀλλὰ τί ἂν πάθῃ τις; ἐκεῖ μὲν ἔλκει φόβος εἰς σιωπὴν, ἐντεῦθεν πόθος βιάζει πρὸς λαλίαν· ἐκεῖθεν τὸ ὀκνεῖν τε καὶ ἀναβάλλεσθαι διὰ τὸ τῆς ὑποθέσεως μέγεθος, ἐντεῦθεν τὸ εἰπεῖν τι διὰ σέβας πρὸς εὐφημίαν τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ. εἰ γὰρ ὁ λόγος αὐτῶν εἰς πᾶσαν γῆν περιήχησε καὶ τῇ τῆς διδασκαλίας σαγήνῃ πάντας ἐντὸς περιέβαλε καὶ τῷ πρώτῳ διδασκάλῳ φίλην ἄγραν παρέστησε, πῶς οὐ χρεῶν πάντα λόγον εἰς αὐτοὺς ἀναφέρεσθαι πρὸς ἀντίδοσιν κἂν ἐξιῶτο τῷ μέτρῳ κἂν ὑστεροῖτο κἂν κάτω βαίνοι πολὺ; ἐπεὶ καὶ τῷ διδασκάλῳ τούτων καὶ δεσπότη Χριστῷ φίλον πάντως τὸ κατὰ δύναμιν, ὅς καὶ χήρας δύο λεπτὰ τῶν πολυταλάντων ἐρανισμῶν προτετίμηκεν, εἰς ὃν καὶ τὰ τῶν μαθητῶν ἀναφέρεται, ὑπερὸ οὗ καὶ δι' ὃν ἠγωνίσαντο. τάχα δὲ καὶ εὐπρόσωπον ἂν εἴη μοι τὸ ἐγχείρημα οὐκ ἀμέσως τοῦ κρείττονος ἐφαπτόμενον· ἀλλ' ὡσπερ αὐτὸς διὰ τούτων τὸ εὐαγγέλιον εἰς τὸ τῆς γῆς ἐπλάτυνε πλήρωμα, διὰ μέσων πάλιν αὐτῶν προσλαμβάνει λόγους εἰς ἔπαινον. ἢ γὰρ τῶν μαθητῶν εὐφημία διαβαίνειν οἶδε πρὸς τὸν διδάσκαλον· καὶ γὰρ βασιλέα τις δεξιούται δωρήμασι καὶ τιμαῖς, τῶν ὑπ' ἐκείνου πεφιλημένων τινὰ δεξιούμενος. ὑπεισῆι δέ μοι καὶ ἕτερόν τι τῆς ὑποθέσεως ἄξιον πεῖθόν με πρὸς τὸν λόγον καὶ κατεπέειπον πρὸς τὰ τῶν θεοκηρύκων ἐγκώμια· ἔσται γὰρ μοι ἡ μνήμη τούτων ὡς οἶμαι ἁγιασμός καὶ διανοίας καὶ γλώττης καὶ ἀκοῆς καὶ πάσης ἄλλης αἰσθήσεως, καὶ ὃ τάχα λόγος ἐκείνων ὁ διδασκαλικὸς οὐκ ἐνήργησε, λόγος ὁ τῶν ἐγκωμίων ἀνύσειεν, ἐκεῖσε διαβιβάζων τὸν λέγοντα καὶ συνάπτων πῶς τοῖς διδάσκουσι· καὶ ὃν οὐκ ἔσχεν ὁ ἐξ ἐκείνων συνδῆσασθαι, πάντως ὁ πρὸς ἐκείνους συνάψαι· καὶ γένοιτο ἂν καὶ οὕτω μυστηριώδης τελετὴ καὶ φιλουμένη τῷ κρείττονι.

2 Ἀλλὰ τί περὶ τὰς ὑπωρείας βαδίζομεν; τί δὲ μὴ τοῦ ὄρους τῶν ἐγκωμίων ἐπιβαίνειν ἐπιχειροῦμεν; Πέτρος καὶ Παῦλος ἡμῖν εἰς εὐφημίαν προβέβληνται, οἱ κρείττους οὐχ ἀπλῶς ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ὅσοι τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐηργετή κασι τῷ

θεῶ, οἱ πρῶτιστοι τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, οἱ τὰς κλήσεις μετὰ τῶν πράξεων μεταλλάξαντες, οἱ τὰς κλεῖς τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας βαστάζοντες, οἱ εἰς τρίτον ὑπερ ἀρθέντες οὐρανόν, οἱ ἀρπαγέντες εἰς τὸν παράδεισον, οἱ θεμέλιοι τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ, οἱ πᾶσαν γῆν τῷ τοῦ Χριστοῦ περιειληφότες κηρύγματι, Πέτρος οὗτοι καὶ Παῦλος, φρίττω μὲν ὡς εἰκὸς καὶ δέδοικα τοῖς ἐγκωμίους ἐπιβαλλόμενος, χαίρω δὲ καὶ ἀγαλλιῶμαι ταῖς κλήσεσι τούτων ἀγιαζόμενος, ἐκείνο τῆς ἀσθενείας, τοῦτο τῆς ἐλπίδος, ἐκείνο τῆς τόλμης, τοῦτο τῆς προθυμίας. οὐ τοσοῦτον γὰρ τὸ ἀσθενὲς συνεστάλη, ὅσον ἡ ἐλπίς ἔνυξεν· οὐδὲ τοσοῦτον τὰ τῆς τόλμης ἐθράσυνεν, ὅσον ἡ προθυμία παρέπεισε.

3 Πέτρος ἡμῖν καὶ Παῦλος οἱ εὐφημούμενοι. ὦ θεῖον ζευγος καὶ ἱερὸν καὶ τῆς παγκοσμίου ἀρούρης ἄξιον καὶ τῆ Χριστοῦ ἀρμόδιον ἄλῳνι, ὦ ξυνωρὶς τιμία, ἐφ' ἧς Χριστὸς ἀναπέπαιται. πατρίδας μὲν γὰρ καὶ πατέρας Πέτρου καὶ Παύλου τίς ἂν ἐρεῖ; ἢ τίς ἂν ἐγκωμίους παραβαλεῖ; ὡς γὰρ ὁ δεσπότης αὐτῶν καὶ διδάσκαλος τὴν ἐκ πατρίδων καὶ πατέρων τὸ καθ' ἡμᾶς προσειληφῶς οὐ καταδέχεται σύγκρισιν, οὕτω δὴ καὶ οἱ ἐκείνω ἀκολουθήσαντες καὶ ζηλώσαντες. πατὴρ μὲν γὰρ τῶν τοιούτων ἀνδρῶν ὁ παράδεισος, οὗ Πέτρος τὰς κλεῖς ἐγκεχειρίσται καὶ εἰς ὃν ἀκήκοε. πατὴρ δὲ τούτων θεός, ὃς Πέτρον μὲν τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ θεμέλιον τέθεικε, Παῦλον δὲ σκεῦος ἐκλογῆς ἀπειργάσατο, καὶ θῶκοις συγκαθεσθῆναί οἱ ἐν τῇ δευτέρᾳ παλιγγενεσίᾳ ἐπὶ τῇ τοῦ Ἰσραὴλ κρίσει ἀπισχυρίσατο. τοιαῦται μὲν αἱ πατρίδες τῷ Πέτρῳ καὶ τοιοῦτοι πατέρες τῷ Παύλῳ προσμεμαρτύρηται. τί γὰρ ἂν ἔχη τις καὶ περιφανὲς εἰπεῖν ἀλιέως ἢ σκηνορράφου πατρίδος, εἴ γε περιφανῆ τὰ οὕτως εὐτελεῖ καὶ χαμαίζηλα καὶ τοῖς εὐφρονουσι πατούμενα, ὡς καὶ τοῖς πλείοσι διὰ Χριστὸν ἀπερριφθῆναι καὶ ὡς μηδὲν λελογίσθαι, οἷς τὸ προσκεκολληθῆναι βλάβος ψυχῆς καὶ ὧν ἀποστῆναι θεῖον παράγγελμα ἀποκόπτον τῶν νόθων καὶ ἀποξενούν τῶν ἀλλοτρίων καὶ πρὸς τὸ συγγενὲς ἐπανάγον καὶ τὸ ὁμοτίμον, ὅθεν ἐξ ἀρχῆς τῇ παραβάσει πεπτῶκαμεν. πατὴρ μὲν γὰρ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀπλῶς ὁ τερπνὸς ἐκείνος παράδεισος, ὁ ἅγιος τόπος, ὁ ἱερὸς κῆπος, ἡ ἀδιάβλητος τρυφή, τῶν ἀγγέλων τὸ οἰκημα, τῶν ἀγίων τὸ ἐνδιαίτημα, τὸ θεῖον ὄντως ἀνάκτορον, ὃ προωκοδόμηται τοῦ βασιλέως, κατεῖργασται δὲ οἱ τὰ πάντα φιλοτιμότερον. δένδρα ἐπὶ τούτῳ ἐπεφύκει πολυανθῆ, καρποὺς αὐχοῦντα ποικίλους τε καὶ πολυειδεῖς, εἰκόνας τῶν ὑπὲρ φύσιν εἰδῶν καὶ νοημάτων, οἷς καὶ σύμπας κατάλληλος συνάγεται ὁ παράδεισος· ἐν μέσῳ δὲ τούτων ξύλον ζωῆς εἴτε γνώσεως, οὗ καὶ ἡ τροφή πρὸς καιρὸν ἀπηγόρευται. ἐν τούτοις πέπλασται ἄνθρωπος δεσπότης τοῦ θεοῦ χώρου καὶ βασιλεὺς καὶ τῷ αὐτεξουσίῳ τε τίμηται. ἀλλ' ἐπηρεῖα σατανικῆ καὶ γυναικεῖα πειθοῖ τοῦ ἀπηγορευμένου μετέλαβε καὶ ἐξόριστος τηνικαῦτα γεγένηται, τὴν φθορὰν τῆς ἀφθαρσίας ἀνταλλαξάμενος καὶ γῆν ἀντὶ παραδείσου καὶ τοῦ ἀπόνως ζῆν τὴν ἐπίπονον ἀνταμειψάμενος δίαιταν, καὶ τῶν θεῶν ἐκείνων φυτῶν καὶ καρπῶν ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀντιλαβῶν, καὶ ἀπλῶς τῶν θεῶν καὶ τοῦ θεοῦ τὸν κόσμον ἀντικερδάνας καὶ κοσμοκράτορα. αὕτη τοῦ ἡμετέρου γένους ἡ ἐξορία, τοῦτο τῆς ἡμετέρας συμφορᾶς τὸ κεφάλαιον· διὰ ταῦτα ξένος ἐγὼ καὶ θρήνων ἄξιος ὁ τιμώμενος, καὶ ὁ φθονούμενος ἐλεούμενος, καὶ ὁ τῶν κάτω τῷ θεῷ ὑπεραιρόμενος ἐμφυσήματι, ὃ τῆς θείας καὶ νοερᾶς ψυχῆς ἡμῖν αἴτιον, κάτω νενευκῶς καὶ ὑπὸ γῆν κεκυφώς. ὅθεν ἐμοὶ τὸ παχύτατον τοῦτο καὶ βαρύτατον ἔνδυμα καὶ ἡ κατάρα φιλόανθρωπος εἰς γῆν ἀποστρέψαι ἐξ ἧς ἐλήφθην, ἵνα μὴ ἀθανάτως συνάγωμαι τοῖς κακοῖς καὶ τῇ ἀμαρτίᾳ συμπεριφέρωμαι καὶ διὰ ταῦτα μαστίζωμαι, ἀλλ' εἰς τὴν πρώτην στοιχείωσιν ἀναλύσαιμι, ὡς ἐντεῦθεν συγκριθεῖν ἄμεινον καὶ μεταμειφθεῖν εἰς τὸ ἀθάνατον.

4 Ταύτης πολλοὶ τῆς πατρίδος μετεποιήθησαν καὶ πρὸ τῆς προθεσμίας ἐπανελθεῖν ἐς ταύτην ἐφιλονείκησαν, προ φῆται, δημαγωγοί, κριταί, βασιλεῖς, ἱερεῖς, ἄνδρες δίκαιοι, ἀλλ' οὐπω τοῦ καλοῦ τετυχήκασιν· ὁ γὰρ ἰὸς τοῦ δράκοντος ἐς τὸ γένος ἅπαν ἐφιλοχώρησε. καὶ ἐξὸν μὲν ἦν τὸ πολὺ ἀποβαλεῖν τοῦ ἰοῦ, οὐπω δὲ ἅπαν ἐξέμεσε τὸ δηλητήριον. διὰ ταῦτα εἰσῆκται νόμος καὶ προφητεία καὶ ὅσα τῆς παλαιᾶς διαθήκης καὶ τῶν παραπετασμάτων καὶ τῆς σκιᾶς, προκαθαίροντα καὶ προευτρεπίζοντα πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Χριστοῦ. διὰ ταῦτα βαπτίζεται νεφέλη ὁ Ἰσραὴλ καὶ πυρὸς ὀδηγεῖται στύλω, ἵνα προτυπωθῇ τὸ κατὰ Χριστὸν βάπτισμα, ὃ καθαίρει μὲν καὶ τῷ ὕδατι, ἀφανίζει δὲ καὶ τοῦ πνεύματος τῷ πυρὶ τοὺς εἰς βάθος ῥύπους ψυχῆς. ἐντεῦθεν ἡ καινὴ διαθήκη, καὶ θεὸς ἄνθρωπος γίνεται ἐκ παρθένου τὸ ἡμέτερον ἀναλαβόμενος φύραμα, καὶ ὁ ἀσώματος σωμα τοῦται καὶ ὑλοῦται ὁ ἄυλος· καὶ τέλος τοῦ μυστηρίου οὐ μόνον τὸ ἐκλυτρώσαι τῆς καταδίκης τὸν ἄνθρωπον τοῖς ὁμοίσι ἀνακαθαῖρον τὰ ὅμοια, οὐδὲ πρὸς μόνον ἐπαναγαγεῖν τὸν παράδεισον ὅθεν τὸ πρῶτον ἐξώλισθεν, ἀλλὰ καὶ μεταδοῦναι θεώσεως, οὗ τῆ ἐφέσει παρὰ τοῦ ἀπατήσαντος πάλαι τῆς τρυφῆς ἐξωστράκισται. ἐντεῦθεν ἡ διδασκαλία Χριστοῦ καὶ ἡ τῶν παραπετασμάτων ἀνάπτυξις καὶ ἡ τοῦ ὀστρέου διάρρηξις καὶ τοῦ μαργαρίτου περίλαμψις καὶ τῶν κεκρυμμένων ἀπ' αἰῶνος μυστηρίων θεωρία τε καὶ φανέρωσις. ἐντεῦθεν ἀκολουθήσις μαθητῶν, καὶ οἱ μὲν προλαμβάνουσιν οἱ δ' ἔπονται, καὶ οὐ τῆ προλήψει τὸ μεγαλεῖον ἀυχοῦσιν ἀλλὰ τῷ μέτρῳ τῆς ἀγαπήσεως ἢ τῷ κανόνι τῆς διδασκαλικῆς δυνάμεώς τε καὶ ἕξεως τῶν ἄλλων προτιμῶνται τε καὶ προκρίνονται· καὶ οἱ μὲν αὐτοψίαν ἀυχοῦσι καὶ ἐξιστοροῦσι τὰ τοῦ Χριστοῦ, οἱ δὲ καὶ μὴ ἰδόντες τεθέανται καὶ τὸ μέγα μυστήριον κρειττόνως ἢ κατ' αἴσθησιν ἐκ διδάσκονται.

5 Οὔτε γοῦν προὑπάντησις εἰς Χριστὸν οὔτε δὲ ὄψις ἔχουσί τι πλεον λαβεῖν, πίστις δὲ ἀκραιφνῆς καὶ ζήλος ἄγαν ἀνόθευτος, ὧν οἱ εὐφημούμενοι μετεσχῆκασιν, ἐπεὶ πρὸ Πέτρου μὲν προσῆλθον ἄλλοι Χριστῷ, Παῦλος δὲ οὐδὲ ὅλως τοῦτον τεθέαται. ἀλλ' οὐ κεκώλυνται διὰ ταῦτα τοῦ πρώτου καὶ κρείττους τῶν προὑπαντησάντων καὶ τεθεαμένων Χριστὸν καὶ εἶναι παρὰ πᾶσι καὶ ὀνομάζεσθαι. τίς γὰρ εἰς πίστιν Πέτρου θερμότερος; τίς δὲ Παύλου πρὸς τὸ εὐαγγέλιον σπουδαιότερος; ὁ μὲν τῷ ζήλῳ τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης νικᾷ, ὁ δὲ πάντας ὑπερβάλλει τοῖς λόγοις καὶ τοῖς διδάγμασι. τί μὲν Πέτρου καθαρώτερον γνῶρισμα ἢ φιλία πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ διακαῆς καὶ ὑπέρθερμος, δι' ἣν καὶ φιλεῖται μόνον ἀπλῶς, νομοθετεῖται δὲ καὶ τὰ εἰς διδακαλίαν παντὸς τοῦ κόσμου πιστεύεται; τί δὲ Παύλου σύμβολον ἐναργέστερον ἢ κίνησις ἀκάθεκτος πρὸς τὸ κήρυγμα καὶ τὸ πάντα γίνεσθαι πᾶσιν, ἵνα κερδήσῃ πάντας ἢ πλείονας, δι' ἣν καὶ τῶν ἀρρητοτέρων μετέσχηκεν, ὡς μὴ μόνον ἔχοι τοῖς γνωρίμοις τοὺς διδασκομένους μεταποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς θειοτέροις καὶ ξένοις μετατιθέναι πρὸς τὰ βελτίονα.

6 Τούτους ἀρτίως ἡμεῖς εἰς εὐφημίαν προθέμενοι βουλόμεθα μὲν ἐπαινεῖσαι τοῖς λόγοις—οὐ δυνάμεθα δέ— οὐχ' ἵνα τι καὶ προσθῶμεν τούτοις εἰς ἔπαινον—ἀγαπή τὸν γὰρ εἰ μὴ καὶ καταβάλλωμεν τῇ ἀδυναμίᾳ τῶν λόγων τοὺς κορυφαίους τῶν μαθητῶν—ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς τῇ μνήμῃ τούτων σωτηρίας λόγους τοῖς ἐγκωμίοις ἐγκαταμίξαιμεν. ὀρῶμεν οὖν ἤδη ἄλλα ἐπ' ἄλλοις ἐπιφερόμενα κύματα ὡς ἐπὶ θαλάσσης ἀνέμῳ ῥιπιζομένης σφοδρῶ. καὶ ἐφ' ἐνὶ ταῦτα καὶ ἐργῶδες μέτρον περιλαβεῖν· πῶς δὲ καὶ τοῖν δυεῖν ἐφικοίμην; πῶς δὲ διακρίναι δυνηθεῖν ἑκατέρου τὰ ἴδια, ὃ μόνον μέγιστον ἔργον καὶ τέχνης λογικῆς ὑπερκείμενον, ἐπεὶ μηδὲ κατὰ φύσιν αὐτοῖς τὸ πολίτευμα οὐδ' ἐν τῇ γῆ καὶ τοῖς περὶ γῆν, ἀλλ' ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τοῖς περὶ τὰ οὐράνια. Παῦλος ταῦτα φάσκει ὁ εὐφημούμενος, Πέτρος δὲ καὶ κατὰ κυμάτων πεζεύει, καὶ ἡ τούτου σκιά τοὺς νοσοῦντας ἀνίστησι. καὶ τίς λόγον ἐκείνων

πρὸς ἐγκώμιον ἐξισώσειεν; ἀλλ' ὦ δυὰς σεβασμία, ἰλήκοις τοῖς λόγοις, συγ καταβαίης τῷ ἐγχειρήματι καὶ λόγον διδοίης πρὸς ἐργασίαν τοῦ λόγου μοι, παρὰ Χριστοῦ προσειληφυσία τὴν δύναμιν καὶ πνεῦμα προσεφελκυσαμένη Χριστοῦ καὶ ἡμῖν χαρισα μένη πρὸς τὴν τῆς εὐφημίας συντέλειαν.

7 Πέτρος μὲν οὖν καὶ Παῦλος Χριστοῦ μαθηταί, καὶ τοῦτο κοινὸν ἀμφοῖν καθέστηκε χαρακτήρισμα. διαφέρετον γὰρ οὐ μικροῖς, οὐ μεγάλοις, φημί καὶ ταῖς εἰς Χριστὸν οἰκειώσεσιν, οὐδὲ τῷ πρῶτοι εἶναι ἢ τῷ ὑπερφέρειν παντός, ἀλλ' ἰδιώμασι τισι μερικοῖς, δι' ὧν τὴν τῶν ἀτόμων κατὰ ληψιν ἔσχομεν· μετὰ γὰρ τὸ εἶναι ἢ σὺν τῷ εἶναι ταυτότης καὶ ἑτερότης ἐν τοῖς οὖσιν εὐρίσκεται. οὔτε γὰρ ἀπ' ἀλλήλων τὰ ὄντα ἀπέσχισται οὔτε μὴν πάλιν εἰς ταυτὸν σὺν ἑσταλται τῇ κοινότητι· ἐκεῖνο μὲν γὰρ ὕλης, τοῦτο δὲ μόνον θεοῦ. εἰ γοῦν ἐν τοῖς οὖσιν ἀπλῶς ταυτότης ἐν κοινότητι τεθεώρηται, πολλῶ γε πλεον ἐν τοῖς ὁμογενέσιν ἢ ἐν τοῖς ὁμοειδέσι μάλιστα τε καὶ κυριώτατα· εἰ δὲ καὶ τὸν λόγον ἢ τὸν τρόπον ἰσάζοιτο, πλεῖστον ἂν εἴη ἐν αὐτοῖς τὸ ταυ τόν. θεωρητέον οὖν κὰν τοῖς εὐφημουμένοις παρ' ἡμῖν ἀρτίως τὴν ἐνοῦσαν πρῶτον τούτοις κοινότητα, τὴν εἰς ἐν ἐκεῖνους συνάπτουσαν καὶ συνάγουσαν εἰς συνάφειαν, εἴτ' ἐκ συμβεβηκότων αὐτοῖς εἴτ' ἐκ γνώμης ἐπεισιοῦσαν καὶ προαιρέσεως· εἶτα δὴ καὶ τὸ ἕτεροῖον σκοπήσωμεν.

8 Ἄμφω μὲν οὖν τῷ ἄνδρε τούτῳ καθὼς εἰρήκειν μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ· τούτου τί ἂν εἴη μακαριώτερον; καὶ ἄμφω ἠκολουθήκει τῷ εὐαγγελίῳ Χριστοῦ. τούτῳ τῷ ἔργῳ οὐδὲν ἂν εἴη κατάλληλον, οὐ πλοῦτος, οὐ δόξα, οὐκ εὐτυχία, οὐ βασιλεία ὕψος, οὐ θρόνων ἀγερωχία καὶ ἔπαρσις, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τῶν οὐ μενόντων καὶ φθειρομένων. μαθητεύεται τις Χριστῷ, καὶ τίς ἂν ἄλλος φανεῖται τούτου εὐδαιμονέστερος; διδάσκει τις Χριστοῦ τὰ μυστήρια, καὶ τίς αὐτοῦ μετεωρότερος καὶ ὑψηλότερος; εἰ γὰρ τὸν πρῶτον ἄνθρωπον κατέβαλεν ἔπαρσις καὶ ἡ τῆς θεώσεως ἔφεσις καὶ τοῦτον μακρὰν θεοῦ σκηνῶσαι πεποίηκε καὶ μήτι θεὸν γενέσθαι ἀλλ' οὐδὲ πλησιάζειν ὅλως θεῷ, τὸ μετὰ θεοῦ συμπεριπολεῖν καὶ συντυγχάνειν θεῷ καὶ λόγων ἀκροᾶσθαι θεοῦ καὶ ἐπαπολαύειν τούτου τῆς οἰκειώσεως ὅσῳ μέγιστον εἰς ἀξίαν καὶ τῆς τοῦ γένους εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκαταστάσεως κρεῖττον καὶ τιμιώτερον. οὐ γὰρ ἀπολαμβάνουσιν οὗτοι παράδεισον οὐδὲ χωρίον τρυφῆς οὐδ' ἐφάπτονται τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ ξύλου ζωῆς, ἀλλὰ θεῷ προσεγγίζουσι καὶ θεοὶ τῇ ἐγγύτητι γίνονται, ὡσεὶ τὰ διαφανῆ τῶν σωμάτων τὰ τῷ πυρὶ προσεγγίζοντα ἢ ἀέρος φύσις ἡλίου φωτὶ ἀνακεκραμένη καὶ ἀνταυγάζουσα. τοῦτο τὸ μέγα τῆς οἰκονομίας μυστήριον· διὰ ταῦτα σὰρξ ὁ θεός, ἵνα θεώσῃ τὴν σάρκα πάλαι φθαρεῖσαν τοῖς τοῦ σατὰν μηχανήμασι· διὰ τοῦτο ἐπὶ γῆς ἄνθρωπος ὁ θεός, ὅπως ἀναχωνεύσῃ τὸ κατ' εἰκόνα καὶ ἀποσμῆξῃ τὴν ὕλην καὶ ἐπανάξῃ ταύτην εἰς τὴν ὁμοίωσιν. τίς νοῦς ἐφικέσθαι τοῦ τοιοῦτου μυστηρίου δυνήσεται; ποῖος λόγος ἐξαγγελεῖ τὸ μεγαλεῖον τοῦ πράγματος; ἐν τούτῳ σιγῶσιν ἄγγελοι, ἐν τούτῳ δεδοίκασι καὶ ἀρχάγγελοι, ἐν τούτῳ πᾶσα ἀρχὴ καὶ ἐξουσία καὶ κυριότης καὶ δύναμις καὶ αὐτὰ τὰ χερουβὶμ καὶ τὰ σεραφὶμ σὺν τοῖς θρόνοις πεφρίκασι μὴ δυνάμενα συνορᾶν τοῦ μυστηρίου τὸ μέγεθος καὶ τοῦ δεσπότη τὴν καίνωσιν· ἄνθρωπος ταπεινὸς ὁ θεός καὶ πένης περιπολῶν καὶ εὐτελής καὶ ἀνέστιος καὶ οὐδὲ ὡς ἀλώπεκες μικροῦ τινος ἐπευμοιρῶν καλύμματος, ὑβριζόμενος ἐξουθενούμενος ῥαπιζόμενος διαβαλλόμενος, πάντα πάσχων ὑπὲρ πάντων, ὀλίγους πάνυ ἔχων τοὺς ὀπηδοῦντας καὶ τούτους οὐ τῶν περιφανῶν ἀλλὰ καὶ λίαν εὐτελεστέρων, οὐδὲ τῶν ἐνδοξοτάτων ἀλλὰ καὶ πάμπαν ἀτιμοτάτων. τί γὰρ ἀλίεως ἔχει τις εἰπεῖν ἀφανέστερον; τί δὲ τοῦ τὸ δίκτυα ῥάπτοντος ἀτιμότερον; οὐ πομπάζει γοῦν τῇ περιστροφῇ, ἵνα διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους ταπεινώσιν καὶ μὴ τοῖς ἐν δόξοις τοῦ κόσμου ἐναβρύνεσθαι τε καὶ ὑπεραίρεσθαι.

9 Ἄλλ' ἐπανάγωμεν τὸν λόγον εἰς τὸν οἰκεῖον εἰρμόν. Πέτρῳ μὲν καὶ Παύλῳ κοινὸν ἢ μαθητεία Χριστοῦ καὶ ἡ διδασκαλία περὶ Χριστοῦ καὶ τὸ πάντα ἀπορριῖψαι τὰ ἑαυτῶν καὶ τὸ μηδὲν ἠγεῖσθαι τῶν ἐν βίῳ τερπνὸν καὶ δυνάμενον ἀποστῆσαι τοῦ ἐπαγγέλματος· ἀπόστολοι δὲ ἄμφω καὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου κήρυκες διαπρύσιοι, ἀμ φότεροι τὸν κόσμον διδάσκοντες, ἀμφότεροι τῶν τοῦ σατὰν δεσμῶν τοὺς ἀνθρώπους ἐκλύοντες καὶ πρὸς τὴν κατὰ Χριστὸν ἐλευθερίαν εἰσφέροντες, ἀμφότεροι τῆς ἀλμυρᾶς τῷ ἀγκίστρῳ πάντας τῆς διδασκαλίας ἀνέλκοντες καὶ πρὸς τὴν ζωὴν ἐπανάγοντες, οἰκουμενικοὶ διδάσκαλοι καὶ ἀμφότεροι καὶ πᾶσαν γῆν τοῖς σφετέροις περιειληφότες διδάγμασιν, ὁ μόφρονες ἀμφότεροι καὶ ὁμότροποι καὶ σκοπὸν ἓνα καὶ κοινὸν βούλημα ἔχοντες τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν καὶ τὴν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα τῆς εἰκόνας ἐπά νοδον· ἀμφοῖ τεροὶ τεράστια ἐργαζόμενοι, χωλοὺς θεραπεύοντες, τυφλοὺς ὀμματοῦντες, νεκροὺς ἀνιστῶντες, δαίμονας ἐκβάλλοντες, πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν τοῦ λαοῦ ἀφανίζοντες, πάντα γεγονότες τὰ πρὸ τοῦ νόμου, τὰ ἐν τῷ νόμῳ, τὰ μετὰ νόμον. ὡς Ἄδὰμ καὶ ἄμφω τὴν πρώτην πλάσιν εἰσδέχονται τὴν ὑψηλοτέραν τε καὶ μακαριωτέραν καὶ τετιμημένην ὄντως χερσὶ τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ παραδείσου μὲν οὐκ ἐκπίπτουσι τῇ παρακοῇ, εἰσάγονται δὲ ἐν αὐτῷ καὶ ἑτέρους συνεισάγουσι πρὸ τῆς κοινῆς ἀποκαταστάσεως. ὡς Ἄβελ γίνονται καὶ θυσίαν εἰσφέρουσιν εὐάρεστον. ὡς Ἐνὼς εἰς τὸν κύριον ἐπηλίκασι· καὶ γὰρ καὶ ἠκολουθήκασι καὶ πάντα τούτῳ τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἀνηρτήκασι. ὡς Ἐνὼχ μετατιθέμενοι καὶ μεταβαίνοντες φαίνονται ἐκ τῶν γηίνων εἰς τὰ οὐράνια, ἐκ τῶν προσκαίρων εἰς τὰ ἀθάνατα, ἐκ τῶν κατὰ κόσμον εἰς τὸ κατὰ Χριστὸν εὐαγγέλιον. ὡς Νωὲ πιστεύονται κιβωτὸν τὴν πάντα κόσμον τοῦ νοητοῦ ὑπεραίρουσαν κλύδωνος καὶ τῆς καταιγίδος αὐτὸν καὶ τοῦ καταποντισμοῦ διασώζουσιν. ὡς Ἀβραὰμ οὐκ «ἐξέλθετε μὲν ἐκ τῆς γῆς ὑμῶν καὶ ἐκ τῆς συγγενείας» ἀκούουσιν, ἀλλὰ «δεῦτε δὴ καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων» τῷ Χριστῷ προστάσσοντι πείθονται καὶ δέχονται τὰ τοῦ λόγου ἄγκιστρά τε καὶ δίκτυα καὶ τοὺς ἐν τῷ βυθῷ τῆς ἀπωλείας νηχομένους ἀνάγουσιν. ὡς Λὼτ ἐκ φεύγουσι Σοδόμων τὸν ἐμπρησμὸν καὶ εἰς τὸ ὄρος ἀνέρχονται καὶ εἰς τοῦπίσω οὐ στρέφονται, ἵνα μὴ στήλη φανῶσιν ἀλὸς εἰ καὶ ἄλλως ἄλες ἐκλήθησαν. ἐδιδάχθησαν γὰρ ὡς «οὐδεὶς τὴν χεῖρα αὐτοῦ βαλὼν εἰς ἄροτρον καὶ εἰς τοῦπίσω στραφεὶς εὐθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». ὡς Ἰσαὰκ σφαγιάζονται μὲν, οὐ παρὰ τοῦ πατρὸς δέ, ἀλλὰ παρὰ τοῦ ἀντικειμένου καὶ τοῖς πατρικοῖς φθονοῦντος διδάγμασι· πλὴν μετὰ τὴν σφαγὴν ζῶσι παρὰ μὲν θεῷ τὴν κρεῖττω ζωὴν, παρὰ δ' ἀνθρώποις ταῖς διδασκαλίαις τε καὶ τοῖς θαύμασι. γίνονται τῷ λόγῳ καὶ Ἰακώβ καὶ θηρῶσι πρὸ τῶν ἄλλων τὴν εὐλογίαν, καὶ προχωροῦσιν εἰς αὐξὴν τῆς τοῦ ἁγίου ἔθνους γενέσεως, καὶ ἀναβαίνουνσι μὲν εἰς Αἴγυπτον, ἵνα τὰ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ περὶ Αἴγυπτον κατα λύσαιεν, ὑποστρέφουσι δὲ μετὰ πλήθους εἰς τὴν ἐπηγγελ μένην ἣν τοῖς πατράσιν ὤμοσε κύριος. ὡς Ἡσαΐας καὶ Ἰερεμίας καὶ οἱ λοιποὶ οὐ προφητεύουσι μὲν, θεωροῦσι δὲ τὸν προφητευόμενον καὶ διδάσκουσι πάντας καὶ τὰ προ φητῶν ἀναπτύσσουσιν. ὡς Σαμουὴλ καὶ πρὸ γενέσεως δοτοὶ τῷ θεῷ· ἐκ τῶν ποιμνίων ὡς ὁ Δαυὶδ προσλαμβάνονται καὶ τοῦ Ἰσραὴλ βασιλεύουσι· κριταὶ γὰρ τούτου ἐν τῇ μελ λούση παρουσία καθίζουσι, ὃ καὶ τοῦ βασιλεύειν κρεῖττον καθέστηκεν. ὀρχοῦνται δὲ καὶ τῆς θείας ἔμπροσθεν κιβωτοῦ καὶ ἄδουσι τοὺς ψαλμοὺς ἐν θειοτέροις καὶ ὑψηλοτέροις τοῖς μέλεσι. δέχονται σοφίαν παρὰ τῆς αὐτοσοφίας ὡς Σολομών, πλὴν οὐκ ἐν ὑστέροις αὐτὴν διαφθείρουσιν ἀλλὰ καὶ προβαίνουνσι καὶ ἐπαύξουσι ταῖς νοεραῖς ἐπεκτάσεσιν.

10 Ἀλλὰ τί μὴ λέγω τὰ κρεῖττω καὶ τιμιώτερα; ἀμφότεροι πρὸς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ τὸν καινὸν ποδηγοῦσι λαόν, τὸν νέον Ἰσραὴλ, ἐν στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλης ἐν θεωρίᾳ τῇ κρεῖττονι. ἀμφότεροι τὴν νοητὴν Αἴγυπτον βασανίζοντες ὡς

Μωυσῆς καὶ Ἁαρὼν οἱ αὐτάδελφοι, [οἱ] ἀδελφοὶ καὶ οὗτοι οὐ τῆ φύσει ἀλλὰ τῆ πίστει γενόμενοι· ἀμφοτέροι κατατροποῦνται τὸν Φαραὼ καὶ ἐξάγουσιν ἐκεῖθεν λαὸν περι οὐσίον· ἀμφοτέροι τὴν τοῦ βίου διχάζουσι θάλασσαν καὶ διασώζουσι τοὺς πιστοὺς· ὕδωρ τὸ μὲν γλυκαίνουσι, τὸ δὲ μὴ τυγχάνον πηγάζουσι· βρέχουσι μάννα, βλύουσι ὄρνιθας, ξένην τροφήν καὶ οὐράνιον· σταυροῦ τύπῳ νικῶσι τὸν νοη τὸν Ἀμαλήκ. πάντα γίνονται, πάντα κατορθοῦσι, πάντα διαπραττόμενοι τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα τεράστια ἐν μυστικαῖς ταῖς ἐκβάσεσιν. ἀνέρχονται δὲ καὶ εἰς τὸ ὄρος, τὴν μεγάλην τῆς εὐσεβείας περιωπὴν, καὶ τοῦ γνόφου ἐντὸς γίνονται, καὶ οὐδ' ἐνταῦθα μικρὸν ἀποδιαστάντες ἀλλήλων οὔτε τῆ τάξει οὔτε τῆ δυνάμει τοῦ πνεύματος, ἐκατέρου ἐκάτερος ἐφίε μενος· καὶ δέχονται πλάκας οὐ λιθίνας μὲν, πνευματικὰς δὲ καὶ ὑπερανωκισμένας τῆς συντριβῆς· καὶ νομοθετοῦσιν οὐκ Ἰουδαίους μόνον ἀλλ' ἔθνη πάντα καὶ γένη. καὶ ἐπιτηδεῦ μάτων διαφορᾶ ἐν μόνον τῶν Μωσαϊκῶν ἐνηλλάξαντο ὡς διάφορον πρὸς ἐκεῖνον σχόντες τὴν τελευταίαν· οὐ γὰρ ὡς Μωυσῆς εἰς ἣν ἐπέειγοντο οὐ πεφθάκασιν, ἀλλὰ καὶ εἶδον ταύτην καὶ ἔγνωσαν καὶ ἐθεάσαντο καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας εἰσηῆξαν χειραγωγήσαντες. καὶ οὐ τὸ νοητὸν σφίσι μόνον τέλος παρόμοιον, ἀλλὰ καὶ τὸ αἰσθητὸν καὶ φαινόμενον· ἐν Ῥώμῃ γὰρ καὶ ἄμφω τὸ τοῦ μαρτυρίου διανύουσι στάδιον, Νέρωνι φονευθέντες, στερρῶς καὶ ὡς οὐκ ἄλλως ἐρχῆν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀγωνιζόμενοι. ταῦτα κοινὰ τοῖν δυοῖν· κοινὸν γὰρ τοῦ τοῖς καὶ τὸ μυστήριον, κοινὸν Χριστοῦ τὸ παράγ γελμα, κοινὸν Χριστοῦ καὶ τὸ κύρυγμα καὶ τὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας κεφάλαιον· ἐν Πέτρῳ γοῦν τὸν Παῦλον νοῶ καὶ Πέτρον ἐν τῷ Παύλῳ συνθεωρῶ.

11 Βούλομαι μὲν οὖν διαχωρίσαι τούτους καὶ τὰ αὐτοῖς ἰδίως ὑπάρχοντα ἐπισκέψασθαι. ἀλλὰ τοὺς συνηνωμένους ἐν πνεύματι πῶς ἂν ἔχοι τις διασπάσασθαι; καὶ γὰρ ὁ Πέτρον [τις] εἰρηκῶς καὶ Παῦλον ἐπιφέρει εὐθύς, ὁ δὲ Παῦλος μνησθεὶς οὐκέτι ἔχει μὴ καὶ Πέτρον συνεννοούμενον. δέδοικα γοῦν μὴ οὐ φιλητὸν τοῦτο τοῖν θειοτάτοι ἀνδροῖν, δέδοικα μὴ παραζηλώσωσι τὸ ἐγχείρημα καὶ ἀποδοκιμάσωσί μου τὸ βούλημα. ἀλλὰ μοι δὴ τῷ λόγῳ, Πέτρε καὶ Παῦλε, συγγνοίητε· οὐ γὰρ ἄλλως παραστῆσαι δυναίμην τοὺς ἑκατέρω προσόντας χαρακτῆρας τοῖς ἀκροάμοσιν.

12 Ἄλλ' ὦ θεϊότατε Πέτρε—ἀπὸ σοῦ γὰρ λέγειν ἀπάρξομαι, ἐπεὶ καὶ πρῶτος προσελήφθης Χριστῷ, θεὸν ἐπικαλεσάμενος φανῆναί μοι τοῦ λόγου συλλήπτορα, ὃν ἐπόθησας, ὧς κεκληκῶτι παρευθὺς ἠκολούθησας, ὑπὲρ οὗ σὺ καὶ τέθεικας τὴν ψυχὴν. ἀκούοιτέ μοι τῶν λεγομένων ὅσοι προκύπτειν εἰς βάθη λόγων ἐπίστασθε. θεὸς ἐστὶ μὲν τῶν ὄντων ἀκρότης οὐχ ὡς συνημμένη ἀλλ' ὡς ὑπερημένη ἄγαν αὐτῶν, οὐ μέτρῳ τινὶ διαστήματος ἀλλ' ἀμετρίᾳ καὶ τόπου καὶ φύσεως, ἄγνωστος πάντη καὶ ἀκατάληπτος, οὐθ' ὑφ' ἑαυτῆς οὐθ' ὑφ' ἑτέρου γεγεννημένη. τὸ γὰρ ὑπὸ τοῦ γενόμενον οὐ θεός· κρείττων γὰρ ἐκείνου ἢ ὄντοποιὸς φανήσεται δύναμις. ἀλλ' οὔτε μὴ ὄν τι πρότερον εἶθ' ὑφ' ἑαυτοῦ τὸ εἶναι λαμβάνει· ὅθεν καὶ γὰρ εἰς τοῦτο προῆλθε καὶ οἷαις δυνάμεσι, ἐκεῖθεν τὴν ὑπαρξιν ἔσχηκεν, εἰ μὲν οἰκείαις, ἔστι τι πρότερον ὑφιστάμενον, ἐν ᾧ τὰ τῶν δυνάμεων ἐδραστήσεται, εἰ δ' ἄλλο τρίαις, ἔστι τι προϋπάρχον ἐκείνου καὶ φυσικῶς προτιμώμενον. οὔτε γοῦν ὑφ' ἑαυτοῦ λαμβάνει τὸ εἶναι οὐθ' ὑφ' ἑτέρου θεός, ἐστὶ δὲ τῶν ἀπάντων δημιουργὸς εἴτε νοερῶν καὶ αὐτῶν εἴτε ὑλικῶν καὶ ὀρωμένων. οὐ γὰρ τῷ δημιουργῷ κατ' οὐσίαν τὰ δημιουργήματα συνυφίσταται εἰ μὴ ἄρα δὴ κατ' αἰτίαν, οὐδ' ἄναρχα τυγχάνει καὶ ἄχρονα, αἴτιον αὐτοῦ χροῦντα θεὸν καὶ ἐς ὕστερον οὐσιωθέντα καὶ χρόνον λαβόντα μέτρον κινήσεως. θεὸς οὖν ἐστὶν ὡς ἔφη ἡ πάντων ἀρχή, ὃς πρῶτον τὰς αὐτοῦ οὐσίας δεδημιούργηκε καὶ τὸν νοητὸν διάκοσμον ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παρήγαγεν· ἔδει γὰρ τὰ τῆς πρώτης δημιουργίας ἐγγυτέρω εἶναι τῆς τοῦ δημιουργήματος φύσεως. καὶ φῶτα δεύτερα τούτους ἐργάζεται, λειτουργικὰ πνεύματα πρὸς διακονίαν

ἀποστελλόμενα. ὅτι δὲ ἐξ οὐκ ὄντων ἔσχον τὴν ὑπαρξιν, οὐκ ἦν αὐτοὺς ἀμεταπτώτους μένειν ἐν οἷς καὶ τετάχεται· μόνον γὰρ τὸ ἄκτιστον ἄτρεπ τον. ἐντεῦθεν ἐν τούτοις ὑπεραίρεται τις μετάρσιος καὶ τῷ δεσπότη παρισωθῆναι τῇ ἀξία βεβούληται καὶ πτώμα πίπτει ἐλεεινὸν καὶ τὴν ὑποστροφὴν μὴ δεχόμενον. εἰς γὰρ βάθος τὸ δαιμόνιον φύλον προσλαμβάνειν πέφυκε τὴν ἀλλοίωσιν καὶ δι' ὄλου τὸ εἶδος μεταστοιχειοῦται καὶ μεταβάλλεται· οὐκ ἔστι γοῦν ἐξὸν ὅπερ προσείληφεν ἀπονήψασθαι. σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ἑτέροι δυνάμεις ἐκπίπτουσι καὶ πρὸς κακίαν ἐξολισθαίνουσι, ἐθέλονται ἐπιμύσασαι δυνάμεις τούτων τὰς ὀπτικάς. οὕτω μὲν δὴ τὰ τοῦ πρώτου κόσμου καὶ νοητοῦ. 13 Πάλιν οὖν ἕτερος κόσμος τῷ δημιουργῷ τεθεώρηται. ὁ δὲ ἔστιν οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν τούτοις ἢ καὶ ἐκ τούτων λαβόντα τὴν ὑπαρξιν, ἢ τε τῶν ἀλόγων ζῶων φύσις πεζὴ τε καὶ ἔνυδρος καὶ πτηνὴ καὶ φυτῶν γένος πολυεὶ δῶν, οἷς ἐναγλαΐζεται τὸ κύτος ἅπαν τῆς γῆς, τᾶλλα τε πάντα ὅποσα τὴν αἴσθησιν οὐκ ἠγνόησεν. αἰσθητὸς μὲν οὖν καὶ νοητὸς κόσμος καὶ θέσει καὶ φύσει ἀπ' ἀλλήλων δίστατο, οὗτ' ἐκείνων αἴσθησιν ἐχόντων τῶν κάτωθεν οὔτε τούτων νοεῖν τι δυναμένων τῶν ὑπερέκεινα. διὰ ταῦτα μῖξιν ἐννοεῖ θαυμασιωτέραν θεός, καὶ συνάγει νοῦν πρὸς τὴν αἴσθησιν καὶ διαπλάττει τὸν ἄνθρωπον, ἐξ ὕλης μὲν τὸ σῶμα λαβὼν, ἐμφυ σήματι δὲ θεῖῳ τὴν νοερὰν δημιουργήσας ψυχὴν. καὶ ζῶον διπλοῦν ἐπὶ γῆς αὐτὸν τίθησιν θνητὸν καὶ ἀθάνατον, ὑψηλὸν καὶ χαμαΐζηλον, θεῶ καὶ θείοις συνόντα καὶ τῶν αἰσθητῶν γε μὴ ἀφιστάμενον, θεωρὸν τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω ἐξεταστήν, μέσον τῆς ἀλόγου καὶ τῆς καθαρᾶς λογικῆς φύσεως. καὶ παράδεισον αὐτῷ φυτεύει κατὰ ἀνατολάς, χωρίον ἐξαίρετον καὶ τῷ πρώτῳ ἀνθρώπῳ ἐμπρέποντα χερσὶ διαπεπλασμένῳ τοῦ κρείττονος, καὶ τίθεται τούτῳ κλήσις τῶν τῆς γῆς περάτων συνεκτικὴ, καὶ ὑποτάσσεται τούτῳ τὰ πάντα, καὶ οἱ γινώσκονται φύσεις τῷ καθαρῷ τῆς νοήσεως. ἐπεὶ δὲ ἔδει καὶ βοηθὸν αὐτῷ γενέσθαι μὴ ἑτεροούσιον, ἐμβάλλει θεὸς ὕπνον αὐτῷ καὶ τέμνει πλευρὰν καὶ ἐκπληροῖ τὴν γυναῖκα· καὶ τοῦ ὕπνου ἐγείρεται ὁ ἀνὴρ καὶ θαυμάζει τὸ ὅμοιον καὶ ἀποδέχεται τὸ ὁμόζυγον καὶ τὸ θῆλυ εἰς ὁμοφροσύνην ἀσπάζεται.

14 Ἄλλ' ὁ τοῦ πεσόντος ἐξ ἐπάρσεως φθόνος εἰς ἔννοιαν ἐμβάλλει τούτους θεότητος· οἷς γὰρ οἶδεν οὗτος ἀλούς, τούτοις θηρεῦσαι καὶ τὸν πρῶτον ἔγνωκεν ἄνθρωπον. τί δὴ πρὸς λεπτόν ἐκτραγωδοῖν τὴν συμφορὰν πολλοῖς τε καὶ πολλάκις καὶ ἡμῖν οὐκ ὀλιγάκις ἐκθρηνηθεῖσαν; ἄπτονται καὶ ἄμφω τοῦ ἀπαγορευομένου φυτοῦ, ἐκβάλλονται παρευθὺ καὶ τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ θεοῦ καὶ ἀσχημονοῦσι γυμνοί, φύλλοις συκῆς δὲ τῆς καὶ ἐς ὕστερον ὡς ἀκάρπου παρὰ τοῦ δεσπότη κεκατηραμένης καλύπτονται. καὶ τὸ κατάκριμα οἷον πάντες οἶδατε κἂν ἐγὼ σιωπήσαιμι, ἢ κατὰ τὸν βίον τοῦτον πολυαχθεστάτη καὶ βαρυτάτη τληπάθεια καὶ τέλος εἰς γῆν ἀποστρέψαι, ἐξ ἧς τὸ πρῶτον ἐλήφθημεν· ἐπειδὴ γὰρ οὐ μεμενήκαμεν ἐν οἷς καὶ πεπλάσμεθα, τὴν συντριβὴν ὡς εἰκὸς καταδεδικάσαμεθα. καὶ ὁ σκοπὸς θεῖός τε καὶ ὀνήσιμος, εἰς δευτέραν ἄγων ζῶην τιμιωτέραν καὶ κρείττονα. ἀλλ' οὕτω ἦν οὕτως εὐχερῶς τὴν τοῦ γένους λυθῆναι κατάραν οὐδὲ διὰ μικροῦ τὴν φύσιν ἀλλοιωθῆναι πρὸς τὸ χρηστότερον, διὰ βάθους δεξαμένην τὴν τῆς κατάρας χρωμάτισιν, οὐδ' ἀναχθῆναι ῥᾶον, εἰς βάθος μέγα τῆς ἁμαρτίας ἐγκύψασαν. οὔτε οὖν πρὸς τῆς φύσεως τοῦ πράγματος ἦν· πῶς γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ τὴν θεραπείαν εἶχεν ἐπενεγκεῖν; ἀλλ' οὗτ' ἀγγέλοις ἦν δυνατὸν οἷς ἀγαπητόν, ἂν μὴ καὶ αὐτοὶ μετατρέποινο, ἔργον ἀδιάκοπον ἔχουσιν ἀνανεύειν εἰς τὴν λαμπρότητα, ἐξ ἧς τὴν φαῦσιν λαμβάνουσι καὶ τὴν στάσιν ἀύχοῦσιν ἀμετακίνητον. λείπεται γοῦν θεοῦ τυγχά νειν τοῦτο ἐνέργημα, ὃ δὴ καλῶς ποιοῦν καὶ γεγένηται· οὔτε γὰρ ἄγγελος οὔτε μὴν ἄνθρωπος ἀλλ' αὐτὸς ὁ δημιουργὸς ἐμὲ τὸν ἁμαρτήσαντα σέσωκε.

15 Ταῦτα μὲν ἅπας οἶδε πιστός, καὶ τάχα ἂν εἴποιεν ἐπι μεμφόμενοι οἱ ἄκροάμονες· «εἰς τί σοι ταῦτα τὰ λόγια; ἄλλην γοῦν τρέχων ἄλλην ἐβάδισας, καὶ Πέτρον ἐπαινέσαι καὶ Παῦλον τοὺς ἀποστόλους προθέμενος πρὸς θεολογίαν καὶ κόσμου γένεσιν μετελήλυθας· καὶ τίς ὁ λόγος; τίς δὲ ὁ σκοπός;»; αὐτὸς ὑμῖν, ὦ φίλοι ἄκροαταί, παραστήσαιμι· οὐ γὰρ οὕτως περιττολόγος ἐγὼ καὶ ἀδολεσχῶν ἐν τοῖς ῥήμασιν, ὥστε πάνυ ἔξω φέρεσθαι τῆς προθέσεως. ἀλλ' ἄγε σκοπεῖτε, ὡς λίαν μοι συνωδὰ τὰ λεγόμενα καὶ πάνυ γε ἡρμῶς μὲνα καὶ συναρτώμενα. οἶδα διττὰς δυνάμεις ἐπὶ θεοῦ, τὰς τῆς θεωρίας λέγω καὶ πράξεως. θεωρεῖ μὲν γὰρ θεός, ὡς ἔστι θεωρεῖν τὸν θεόν, ἐννοῶν τὰς φύσεις ἃς διαπλάττεται· πράττει δὲ θεὸς εἰς ἔργον διαβιβάζων τούτου τὸ νόημα. εἰκότως γοῦν καὶ ὁ κατ' εἰκόνα τούτου γεγεννημένος τοῖς τοιοῦτοις εἰκονισθῆσεται ἰδιώμασιν· ἄνθρωπος δὲ κατ' εἰκόνα τούτου δεδημιουργηται, καὶ ὁ λόγος συνάγει τοῖς τοιοῦτοις πρέπον εἶναι τοῦτον σεμνύνεσθαι. ἔστι δὲ ἀντιστρόφως περὶ τὸ θεῖον ταῦτα καὶ τὸ ἀνθρώπινον· ἐπὶ μὲν γὰρ θεοῦ προτέρα πάντως ἢ θεωρία τῆς πράξεως, ἐπ' ἀνθρώπων δὲ προτέραν τῆς ὡς ἀληθῶς θεωρίας τὴν πράξιν εἶναι συμβέβηκε· θεοῦ μὲν γὰρ εἶναι κατιέναι μικρὸν τῆς οἰκείας περιωπῆς, ἀνθρώπου δὲ πρὸς αὐτὸν ἄνι ἕνα διὰ τῆς πράξεως καὶ ἐπαπολαύειν τῆς θείας ἐκείνης μακαρίας ἐλλάμπσεως. ὡς γοῦν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος γέγονε, δίδοται τούτῳ καὶ ἐντολή, ὡς ἂν τῇ ἀρίστη ταύτῃ πράξει ἐγγυμ νασθείη κἀντεῦθεν προσέλθῃ τῷ ζύλῳ τῆς ζωῆς γνώσεως καὶ εἶθ' ἐξῆς καὶ τοῦ τῆς ζωῆς ἐμφορηθείη φυτοῦ. ἀλλὰ τῷ πρῶτῳ ταῦτα διέφθαρται, καὶ πρᾶξις αὐτῷ καὶ θεωρία συγκαταλέλυται. δεῦτερος οὖν διὰ ταῦτα κόσμος καὶ ἄλλη τις βιοτή, καὶ πρῶτος ἐν ταύτῃ ἕτερος ἄνθρωπος καὶ νέος Ἀδὰμ ὁ θεὸς καὶ ἡ τῆς εἰκόνας ἡμῶν ἀνακαίνισις. ὡς γοῦν τὴν παραφθαρεῖσαν εἰκόνα τοῦ πρώτου Ἀδὰμ ἐφορέσαμεν τὴν ἐκ χοῦς παρυσποστᾶσαν καὶ τοῦ συγκράματος, οὕτω δὴ καὶ τοῦ δευτέρου καὶ πρωτοτόκου ἐν πολλοῖς ἀναφανέντος τοῖς ἀδελφοῖς ἐνδεδύμεθα τὴν νοερὰν καὶ ἀνώλεθρον.

16 Αὕτη δὲ ἡ εἰκὼν διὰ πράξεως ἡμῖν καὶ θεωρίας ὑψηλῆς ἐπιγίνεται, ὣν τύπους εἰς διδασκαλίαν Πέτρον καὶ Παῦλον τέθεικεν ὁ Χριστός—εἰς τοιοῦτον γὰρ ὁ λόγος ἡμᾶς κατήνηκε νόημα—ὣν πράξει μὲν Πέτρος ἐκ τῶν λόγων ἐξισωθήσεται, Παῦλος δὲ τῇ θεωρίᾳ ὁμοιωθήσεται, δι' ὧν ἢ παρ' ὧν σύμπας ἄνθρωπος εἰς Χριστὸν ἀναχθῆσεται, Πέτρος καὶ Παῦλος κατ' ἴσον φανείς, ἢ μᾶλλον Πέτρος, ἦττον δὲ Παῦλος γενόμενος ἢ ἐναλλάξ, πάντως δὲ ὁ βεβουλημένος ἐκεῖσε ἵεναι μὴ ἀντικλῶμενος, ὡς μὴ ἂν ἄλλως εἶναι εἰ μὴ διὰ τούτων τῶν ὁμοιωμάτων Χριστῷ προσεγγίσει καὶ μαθητευθῆναι τῷ λόγῳ καὶ σύμμορφον γεγενῆσθαι καὶ τῷ πάθει τούτου καὶ τῇ λαμπρότητι. εἰς τοιαύτην ἡμᾶς ὁ λόγος τὴν θεωρίαν ἀνήγαγε καὶ πρακτικῆς ἐπιστήμης εἰκόνα Πέτρον εἶτε προαγωνιστὴν εἶτε διδάσκαλον προῦθετο. Πέτρος ἀλιεὺς καὶ τρίβων ἄγρας ἰχθυηρᾶς καὶ δίκτυα πλέκει καὶ ἰθύνει κάλαμον καὶ ἄγκιστρον ἐπιβάλλει καὶ χαλᾶ ὀρμιὰν καὶ ἐπιφέρει τὸ δέλεαρ καὶ τοῖς τεχνικοῖς πρακτικέυεται. Παῦλος δέ—εἰ γὰρ καὶ προέφην τούτους χωρίσαι ἢ κατ' ἰδίαν τὰ αὐτῶν ἐπισκέψασθαι, ἀλλ' οὐ πάμπαν διὰ μακροῦ διαρρῆξαι τούτους βεβούλημαι ἀλλ' ἐπισυνάπτειν ὡς ἔνεστιν, ὅτι μηδὲ ζωγράφος τὸ τοιοῦτον ἂν τετόλμηκεν ἐν σκιαῖς— Παῦλος γοῦν γραμμάτων ἔμπειρος καὶ Φαρισαίοις συγκαταλέγεται καὶ νόμου ζηλωτῆς καὶ τῶν πατρικῶν αὐτοῦ παραδόσεων θεωρός, διὰ ταῦτα καὶ τῆς γνωστικῆς ἐφαπτόμενος. Πέτρον ἐξάγει καὶ πλοίου καὶ θαλάττης Χριστός καὶ τῷ ὁμοίῳ τῆς τέχνης τοῦτον ζωγεῖ καὶ πρὸς ὑψηλοτέραν σαγήνευσιν μετατίθησι· Παῦλον δὲ ὄψις ἰσχυροτέρα τῶν ὀφθαλμῶν ἐκνικᾶ, καὶ ἀποβάλλει τὴν ἐνοῦσαν τούτῳ θεωρίαν καὶ νόησιν καὶ εἰς τὰ κρείττω μετὰ τὴν μεταβολὴν μεταμείβεται. ὁρᾶτε πῶς οὐ διαστῆσαι πορρωτέρω δεδύνημαι τοὺς ἠνωμένους ἐν τῇ τοῦ πνεύματος χάριτι, εἰ καὶ προειλόμην ἐν μέρει τὰ τούτων ἐρεῖν; καὶ τοῦτο πάντως

τοῦ πνεύματος καὶ τοῦτο τῆς συναπτικῆς καὶ εἰρηναίας ἐν Χριστῷ χάριτος, ἦν καὶ ἡμεῖς ἀσπαζοίμεθα, ὡς οὐδενὶ γὰρ ἄλλῳ οὕτως ἢ τῇ φιλαδελφίᾳ χαίρει Χριστός.

17 Ἄλλ' ἐχέσθω καὶ πάλιν ὁ λόγος τῶν πρόσω. Πέτρος ἐκ Σίμωνος εἰς τοῦτο ὅ ἐστι μετακέκληται, ὡς ἂν τις εἶπη εἰς τὸν στερρὸν τῆς ἐκκλησίας θεμέλιον· πρᾶξις δὲ ὑπο βάθρα τῆς θεωρίας καθέστηκεν. ἐκ Σαύλου δὲ ὁ Παῦλος παρὰ Χριστοῦ μετωνόμασται εἰς ὃ πᾶσα πρακτικὴ δύναμις καὶ οἰκονομία κατὰ θεὸν ἀνερχομένη κατὰ βαθμὸν ἀναπέπαιται. Πέτρος ἔπεται σαρκοφοροῦντι θεῷ, Παῦλος δ' ἀκολουθεῖ τῷ ὑπὲρ τὴν σάρκα γενομένῳ Χριστῷ· Πέτρος πρὸ τοῦ πάθους καὶ τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως τῷ Ἰησοῦ μαθητεύεται, Παῦλος δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀνάληψιν καὶ τὴν εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ πατρὸς ἐγκαθίδρυσιν τούτῳ συνάγεται, θεοειδεστέραν τὴν γνῶσιν λαβὼν καὶ τῶν ὑλικῶν ὑπερανωκισμένην ἐμφάσεων. τί μᾶλλον Πέτρον τὸ γνῶρισμα; θεοσημεῖα τε καὶ τεράστια· τί δὲ Παύλου τὸ χαρακτήρισμα; θεολογία καὶ διδασκαλία καὶ ἡ τῶν κεκρυμμένων μυστηρίων ἐξαγγελία τε καὶ φανέρωσις. Πέτρος ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ μόνον τὰ ἑαυτοῦ φανερώσαι τεθέληκεν· εὐπεριόριστα γὰρ τὰ τῆς πράξεως· Παῦλος δὲ εἰς πᾶσαν γῆν τῷ λόγῳ τοῦ κηρύγματος διαβέβηκεν· ἀπερίληπτα γὰρ τὰ τῆς θεωρίας καὶ τῆ φύσει ἀδιεξίτητα. Πέτρος τὴν περιτομὴν καὶ μόνην ἠσπάζετο καὶ μεταποιεῖν αὐτὴν ἐβουλόητο ἀπὸ τοῦ γράμματος εἰς τὸ πνεῦμα, ἀπὸ τῶν φαινομένων εἰς τὸ κεκρυμμένον μυστήριον· στενοχωρεῖται γὰρ τὸ πρακτικὸν τοῖς κινήμασι· Παῦλον δὲ καὶ τοὺς ἀπεριτμήτους προσδέχεται· τὰ γὰρ τῆς θεωρίας πεπλάτνυται. Πέτρος γυναῖκα φέρει καὶ συζυγίαν οὐκ ἀπαναίνεται· Παῦλος δὲ τὴν παρθενίαν ἀσπάζεται, τῶν θεωρητικῶν τὴν ὁμόσκηνον. Πέτρος ὀθόνην κατενηνεγμένην ἐξ οὐρανοῦ θεωρεῖ, ἐν ἣ τὰ τῶν ζώων ἅπαντα περιέσταται· Παῦλος δὲ εἰς πλάτος ἀνέρχεται οὐρανῶν καὶ πλήθει τῶν μερισμῶν συμμετροῦ μενον, καὶ ἀνέκφραστα καὶ ἀκήκοε καὶ τεθέαται. Πέτρος πρῶτος τῷ χρόνῳ ἐν τῷ Χριστῷ προτέρα γὰρ ἢ πρᾶξις τοῖς καθ' ἡμᾶς· δεύτερος δὲ Παῦλος, ἐπεὶ διὰ πράξεως εἰς τὴν τελεωτέραν γνῶσιν ἀναβαίνουσιν οἱ δυνάμενοι. ὁ Πέτρος ἐρωτᾶται καὶ ὁμολογεῖ Χριστοῦ τὴν υἰότητα ἀπο κεκαλυμμένην τούτῳ ἐκ τοῦ πατρὸς· Παῦλος δὲ καὶ μὴ ἐρωτώμενος μηδὲ βλέπων τὸν ἐρωτῶντα ὁμολογεῖ Χριστοῦ τὴν θεότητα. κλεῖς ὁ Πέτρος τῆς θεολογίας μισθὸν τῆς βασιλείας λαμβάνει τῶν οὐρανῶν, αἰσθητὴν τινα χάριν ἢ ὀνομασμένην ἐξ αἰσθητῶν· Παῦλος δὲ εἰς τρίτον ἀρπάζεται οὐρανὸν καὶ παραδείσου ἔσω χωρεῖ ἔτι διάγων ἐν σώματι καὶ ἀκροᾶται ξένων καὶ θεωρεῖ τὰ ἀθέατα, ἃ μὴδ' ἐξαγγέλλειν ὡς οὗτος φάσκει δεδύνηται. Πέτρος μετὰ τὴν δόξαν καὶ τὰς θεοσημείας καὶ τὰ τεράστια ἀρνεῖται τρίτον Χριστόν· εὐμετάτρεπτος γὰρ ἢ πρᾶξις, κἂν εἰς τέλος ἔλθῃ τῆς ἕξεως· Παῦλος ἀπαρασάλευτος ἔμεινεν, ἐπεὶ περ ἤψατο τῶν μειζόνων θαυμάτων, καὶ ἀμετάτρεπτος. πῶς γὰρ ἂν εἶχεν ἢ ποῦ μεταπεσεῖν, τοῦ ἐσχάτου τῶν ὀρεκτῶν ἐφαψάμενος; Πέτρος διὰ τὴν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους φιλίαν εἰς τὸν διδάσκαλον τὴν διδασκαλίαν κληροῦται καὶ τὰ τῆς ποιμνῆς πιστεύεται· Παῦλος δὲ οὐ φιλήσας πρῶτον ἀλλὰ φιληθεὶς τὸ τοῦ Χριστοῦ εὐαγγέλιον εἰς πᾶσαν γῆν διετράνωσε. καὶ ἵνα συντόμως ἐρῶ· Πέτρον μὲν εὐρίσκω τῆς πρακτικῆς εἰκόνας ἀκριβεστάτας ἐμφαίνοντα, Παῦλον δὲ θεωρίας ὡς ἐναργῆ τὰ ἰνδάματα.

18 Οὐ μὴν ὡς οὐχὶ καὶ Πέτρον θεωρίαις ἐντροφῶντος ταῖς ὑψηλαῖς ἢ Παύλου ταῖς κατὰ Χριστὸν μὴ ἐνσχολάζοντος πράξεσι· ποῦ γὰρ θήσεις ἐκεῖνου μὲν τὴν θεολογίαν καὶ τὰ διδάγματα, τούτου δὲ τὰς θεαρέστους ἐνεργείας καὶ σπουδάσματα, ὅτε καὶ τὰς αὐτοῦ χεῖρας εἰς ὑπηρεσίαν ἁγίων προτείνειν λέγεται καὶ ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν μεριμνᾶν καὶ τᾶλλα ποιεῖν, ὅσα τῶν ἕξω καὶ φαινομένων καὶ σωματικῆς δεομένων τῆς παραστάσεως; ἄλλως τε οὐδ' ἀπ' ἀλλήλων τέλεον αὐτὰ διακέκριται, ἀλλ' ὅπερ τις ἐν ἄλλοις εἰρήκει τῶν παλαιότερων ἐν φιλοσόφοις ὡς «ὁμοῦ χρήματα

πάντα» ἐν πᾶσι κεῖται, ἔτι δὲ καὶ ἐν σώμασι τεθεώρηται, ὡς ἐκ τεσ σάρων ταῦτα συνέστηκε, κἂν τὸ μὲν ἐν ἐνίοις τὸν πλεονασ μὸν εἴληχε, τὸ δὲ ἐν ἑτέροις ὡς μεμνήμεθα, οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἕξεων τῶνδε γνωρίζεται, ὡς οὐκ ἔστιν εὐρεῖν ἀμιγῆ τινα πράξιν ἐν τοῖς ἀσκουμένοις ἢ θεωρίαν· πλεονά ζειν δὲ φαμεν ἐκείνην ἣς τὸ κράτος ἀριδιώτερον ἀναφαί νεται, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐπὶ τοῖν δυοῖν εὐφημουμένοιν ἐπέγνωσται, ὡς ἐκατέρου ἐκάτερα τῶν ἕξεων πλεονάσαντος. ἀμφοτέρα δὲ ἐπαινετὰ καὶ πρὸς θεῖαν μοῖραν τοὺς κεκτημένους ἀνάγοντα, ἐπεὶ τὸ μὲν ὑπηρετεῖ τῷ Χριστῷ ἢ τοῖς Χριστοῦ καὶ συλλαμβάνεται, τὸ δὲ ἀκροᾶται τῶν παρ' αὐτοῦ λεγομένων καὶ ἀπανίσταται τῶν ἐνθένδε καὶ πρὸς τὰ ἄνω τῶν μυστηρίων χωρεῖ καὶ περιφρονεῖ τὸ σῶμα καὶ τοῦ νοὸς ὄλον γίνεται.

19 Ἄλλ' ἐν καὶ ἀμφοῖν τὸ διὰ πάντων τέρμα καθέ στηκεν· ἴδε καὶ γὰρ ὡς εἰς Ῥώμην καὶ ἄμφω οἱ διδάσκαλοι ἀποτέμνονται. εἰς ἐν γὰρ τέλος τὰ τῶν ἀρετῶν κατην τήκασι-πρόσχευς ὁ συνετὸς καὶ τῷ τόπῳ καὶ τῷ χρόνῳ καὶ τῷ προσώπῳ-ἐν Ῥώμῃ τῇ κυριευούσῃ τῶν πόλεων καὶ ἰσχὺν σημαίνουσα παρὰ τῆς κλήσεως· προλαμβάνει δὲ Πέτρος, καὶ Παῦλος εἰς τὸ τέλος καθυστερεῖ-καὶ τοῦτο μυστηριῶδες καὶ κρύφιον-· καὶ παρὰ τοῦ Νέρωνος τοῦ μεγίστου ἐν ἄρχουσιν ἢ ἐν ἀπηνέσι τοῦ χείρονος. πλὴν ἔχουσί τι καὶ ἐν τοῖν τελοῖν τὸ διάφορον, ἄλλος καὶ ἄλλως σχηματισθέντες ἐν τῇ σφαγῇ· τὸν μὲν γὰρ ἔδει, τὸν Πέτρον φημί, πρὸς οὐρανὸν ὁδοιπορεῖσθαι τῷ σχήματι, τὸν δὲ Παῦλον πρὸς γῆν ἐπικλίνειν καὶ κάτω νεῦσαι, ὡς ἂν ἀνα κεράσῃ τὰς ποιότητας καὶ πρὸς συμφωνίαν ὡς ἐξ ἐναντίων ταύτας ἀρμόσωσιν.

20 Ἄμφω γοῦν εἰκόνες ὡς εἰρήκειν οὗτοι τῶν θεῶν ἐμφάσεων καὶ ἀρετῆς καὶ ἐνταλμάτων δεσποτικῶν καὶ θεωρίας καὶ πράξεως. τί οὖν ἡμεῖς, ὦ φίλοι καὶ ἀδελφοί; ἄρ' εἰς μάτην ἡμῖν ὁ λόγος τὰ τοιαῦτα παρέθετο; ἄρ' ἐπὶ κενῆς ὡς ἀρχετύπῳ εἰκόνας τὸν Πέτρον καὶ τὸν Παῦλον παρέστησεν; ἢ ἔστι τις καὶ σκοπός, δι' ὃν αὐτοὺς ὁ τεχνίτης λόγος ὑπέξεσε καὶ εἰς μέσον ἡμᾶς ἔφερεν ὡς καὶ τοσοῦτους λόγους παραναλῶσαι καὶ τοσαύτην τρίβον τεμεῖν; μά ταιοὶ ὄντως ἡμεῖς καὶ ἄ γεγραφήκαμεν, εἰ μὴ καὶ πρὸς ὠφέλειαν ἀφορῶεν ταῦτα καὶ τῶν πολλῶν εὐδοκίμησιν· οὔτε γὰρ θεὸς οὔτε φύσις οὔτ' ἐχέφρων ἀνὴρ ἔχουσί τι τῶν εἰς μάτην ἐργάζεσθαι. μὴ γοῦν Πέτρου χάριν ἢ Παύλου ταῦτα μοι διεξήκει ὁ λόγος; μὴ ὡς ἂν δοξασθεῖεν οἱ δεδοξασ μένοι καὶ τιμηθεῖεν οἱ τετιμημένοι δόξαν τὴν ὑπὲρ πᾶσαν δόξαν φθαρτὴν καὶ τιμὴν ἣς οὐδεὶς πω λόγος ἐφίκοιτο; μὴ διὰ τοῦ τους οἱ πολλοὶ τῶν λόγων ἐχέθησαν καὶ τῶν εὐαγγελίων εἰσῆχθησαν καὶ τὰ παλαιὰ καὶ νέα παρενεβλήθησαν; οὐ μένον· οὐ τῶν ἀγίων χάριν, οὐ τῆς ἐκείνων τιμῆς εἴτ' ὀνήσεως, ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς τῶν ἀκροαμάτων ἀπολαύσῃμεν καὶ προσερεθισθῶμεν εἰς ἀρετὴν καὶ πρὸς ζῆλον ἐπαχθῶμεν τὸν ὅμοιον καὶ προσεικονισθῶμεν τοῖς ἀρχετύποις ἢ ὅτι ἐγγυτάτω προσίωμεν, κἂν μὴ πᾶσαν χρωματοργίαν δυνηθῶμεν εἰσδέξασθαι, ἀλλ' ὅσον ἐφικτὸν ἐφιξοίμεθα τῆς μιμήσεως.

21 Γενώμεθα οὖν Πέτρος-καὶ οὐ τολμηρὸν τοῦτο εἰπεῖν, ἐπεὶ καὶ ὡς Χριστὸς γενέσθαι παρεγγυώμεθα καὶ τοῦτο λόγος σωτηρίας τῆς ἡμετέρας καὶ τοῦτο τρόπος τῆς θείας οἰκονομίας· διὰ τοῦτο γὰρ θεὸς πτωχεύει τὴν σάρκα, ἵν' ἡμεῖς πλουτήσωμεν τὴν ἐκείνου θεότητα-μιμησώμεθα οὖν Πέτρον καὶ τὰ τοῦ Πέτρου, πρὸς τὴν ἀλήθειαν αὐθουρήσωμεν, μιμησώμεθα τὸν ζῆλον, τὴν πίστιν, τὸ στερρόν, τὸ τάχος, τὸ ἔμπυρον. ἂν ἐν πλοίῳ τυγχάνωμεν ἢ δικτύοις ἐνασχολώμεθα καὶ ἰχθύων ἄγραις προσφιλῶς διακείμεθα, ἀκούσωμεν δὲ καλοῦντος Χριστοῦ «δεῦτε καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἄλιεις ἀνθρώπων», μὴ βραδύνωμεν, καταλείψωμεν πάντα καὶ τῷ καλοῦντι ἀκολουθήσωμεν· κρεῖττον ἀνθρώπους ζωγεῖν ἢ ἀλιεύειν ἰχθύς. ἂν στατήρ ἡμῖν ἀπαιτῆται καὶ «βάλλετε τὸ ἀμφίβληστρον» ἀκούσωμεν «εἰς τὴν

θάλασσαν», μὴ ἀμφιβάλωμεν, παραυτίκα τοῦτο χαλάσωμεν, καὶ ἀναχθῆ σεται ἡμῖν ἰχθὺς οὗ τοῖς σπλάγχχοις στατήρ εὐρεθήσεται, καὶ ἀντὶ Ἰησοῦ δοθήσεται καὶ ἡμῶν, καὶ παρέλθωσιν ἡμῖν οἱ εἰσπράττοντες. ἂν ἴδωμεν Ἰησοῦν βαδίσαντα πρὸς ἡμᾶς, ἀπαγορεύσωμεν αὐτοῦ τὴν συνέλευσιν τὸ πλημμελὲς προβαλλόμενοι· ἂν ἴδωμεν πάλιν τοῦτον ἐν τοῖς ὕδασι βαί νοντα, μὴ φάσμασι παρεικάσωμεν· αὐτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σαρκὶ συνδεδεμένος καὶ αἷματι, ἃ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν φέρει καὶ ὑποδεικνύειν οὐκ ἐπαισχύνεται· ζητήσωμεν δὲ πρὸς τοῦτον ἐλθεῖν, ὡς ἂν ἐγγυμνασθῶμεν τοῖς θαύμασιν ἢ τῆς τοῦ καλοῦντος πειραθῶμεν δυνάμεως. ἂν οὖν καλέσῃ, πρὸς τοῦτον βαδίσωμεν· ἂν δὲ ταραχθῶμεν διὰ τὸ ἀτελὲς καὶ ἀπαγίωτον τοῦ φρονήματος, μὴ τὴν σωτηρίαν ἀπαγορεύσωμεν· ἐγγὺς ὁ κυβερνήτης, ἐγγὺς ὁ σωτήρ, καὶ ἐκτενεῖ τὴν χεῖρα καὶ προσλάβηται κλυδωνιζομένους· καὶ τὸ ὀλιγὸ πιστον μὲν ὄνειδισθῶμεν καὶ τὸν δισταγμὸν ἐγκληθῶμεν, ἀλλὰ καὶ τὸν κίνδυνον ἐκφευξόμεθα. ἂν εἰς τὸ εὐαγγέλιον ἀποσταλῆς μονοχίτων καὶ ἄχαλκος, μὴ ἀμελήσῃς ὅλως· ἂν εἰς θεραπείαν νοσοῦντων, τάχυνον· ἂν εἰς δαιμονίων ἀφανισμούς, σπεῦσον· μεγάλα μὲν ταῦτα καὶ τὸ κήρυγμα καὶ αἱ θεραπείαι καὶ ἡ κατὰ τῶν δαιμόνων δύναμις· μέγιστον δὲ τὸ ἐγγεγράφθαι ἡμῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς τὰ ὀνόματα. ἂν εἰς ὄρος συνανελεῖν Χριστῶ προσταχθῶμεν, συνανέλθωμεν τούτῳ καὶ οἷς τὰ μυστήρια ἐμπεπίστευκε· ἂν δὲ ἴδῃς ἀθρόαν ἀλλοίωσιν καὶ πρὸς τὰ κρείττω μετὰμειψιν, μὴ θρονηθῆς μηδὲ ταραχθῆς τὸ ἡγεμονικὸν ὡς μηδὲ γινώσκεις ὅ, τι λαλήσῃ· ἂν κελευθῆς μηδὲν τι περὶ τούτου ἔρειν μέχρις ἂν ὁ κύριος δοξασθῆ, τὴν σιωπὴν ἄσπασαι. ἂν ἔρεις τι μὴ κατὰ γνώμην πρὸς τὸν διδάσκαλον καὶ ἀκούσης «ὑπάγε ὀπίσω μου, σατανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων», μὴ λυπηθῆς, ἀλλὰ τὸν λόγον σεβάσθητι. ἂν ἀκούσης «ἠτήσατο, Πέτρε, ὁ σατανᾶς σιναῖσαι ὑμᾶς ὡς τὸν σῖτον, ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου», μὴ ἀπιστήσῃς τοῖς λεγομένοις· ἀληθῆς ὁ λέγων ἐστίν, κἂν ἰσχυρογνώμων τυγχάνῃς αὐτός. ἂν νίπτῃ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, εἶτα δὴ ἀφίκηται περὶ σέ, μὴ δυσανασχέτησιν πρὸς τὴν τοῦ διδασκάλου ταπεινώσιν· ἀκούσεις γὰρ «ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ»· μάθε δὲ διὰ τούτου λόγους μυστηρίου καὶ πρὸς τὰ κρείττω συντείνοντας. ἂν πάλιν ἔρει· «Πέτρε, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς ἀπαρνήσῃ με», μὴ ἀμφιβάλῃς τὴν ἀπόφασιν· κρείττον οἶδεν οὗτος σοῦ τῶν μελλόντων τὴν ἔκβασιν. ἂν σὺ θαρρῆς τῷ ζήλω, ἀλλ' οὗτος τὸ εὐτρεπτον τῆς φύσεως ἔγνωκεν· ἂν σὺ τῷ ὑπερβάλλοντι τῆς ἀγάπης πεπίστευκας, ἀλλ' οὗτος τὸ εὐαλλοίωτον τῆς γνώμης ὑπὲρ πάντας ἐπίσταται· μικρὸν γὰρ καὶ ἀρνήσῃ τρίς τὸν Χριστόν, ὑπὲρ οὗ πολλάκις ἀποθνήσκῃ προήρησαι, ὑπὲρ οὗ σὺ θεῖναι μυριάκις τὴν ψυχὴν ἔλεγες, καὶ ἐπιλησθήσῃ καὶ τῆς τοσαύτης ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου σοι προθυμίας καὶ τοῦ τόσοσιν τόνου καὶ τοῦ ζήλου καὶ τῆς σπουδῆς, ὡς καὶ πατάξῃ τὸν Μάλαχον ἐν τῇ ἀλώσει αὐτοῦ καὶ τούτου τὸ ὠτίον ἀποτεμεῖν. ἀλλ' εἰ καὶ τοιαῦτα πέπονθας καὶ οὕτω σοι συνέβη τῷ ζηλωτῇ, μὴ ἀπελπίσῃς· δάκρυσον ἐξελθῶν ἐξω πικρῶς, τῶν αἰσθητῶν ἐκστάς καὶ φθαρτῶν, καὶ θεραπεύσεις τὸ τραῦμα καὶ πρὸς τὴν πρώτην ἐπανέλθῃς τιμὴν, καὶ πάλιν ἐμπιστευθήσῃ τῆς διδασκαλίας τὸ κήρυγμα καὶ πάλιν τὰ τῆς ποιμένης ἐγχειρισθήσῃ Χριστοῦ, καὶ μάθῃς ἄνθρωπος ὢν ἀνθρώπων συγκαταβαίνειν τοῖς πταίσμασι καὶ μὴ τῷ ἀποτόμῳ τῆς δίκης ζημίαν ἐπάγειν ἐπὶ τὸ ποιμνιον. ἂν σταυρωθῇ Χριστὸς καὶ ταφῆ, μὴ ὀκνήσῃς τὸ εἰς τὸν τάφον δραμεῖν· σύνδραμε μὲν ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ μόνος εἰς τὸ μνήμα ἐλθέ, παράκυψον ἐντός, γνῶθι θαύματα, μάθε τεράστια· τὸ μὲν γὰρ σῶμα τὸ δεσποτικὸν οὐ θεάσῃ, κατίδῃς δὲ τὰ ὀθόνια μόνον καὶ τὸ σουδάριον τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ χωρὶς εἰς ἓνα τόπον ἐγκείμενον, καὶ γνωρίσῃ ἀκριβῶς τῆς ἀναστάσεως τὸ μυστήριον, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀναγγελεῖς εἰς παράκλησιν. τί ἔτι; θέλεις δέξασθαι καὶ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ

τοσοῦτον λαβεῖν τὸν μι σθὸν οἷς τε ἀφῆκας τὰ ἑαυτοῦ καὶ τὸν σταυρὸν ἦρας ἐπ' ὤμων καὶ τῷ Χριστῷ ἠκολούθησας, ἂν παρὰ Χριστοῦ ἐρωτηθῆς τίς ἐστίν, μὴ ἀνθρωπίνοις ἀκολουθήσας λογισμοῖς καὶ αὐτὸς ἐρεῖς τι τοῦ δεσπότη ἀνάξιον· ἀνθρώπος ἐστὶ τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ καὶ θεὸς τὸ κρυπτό μενον. μὴ προσκόψῃς ὡς οἱ Ἰουδαῖοι τοῖς ἕξωθεν· λίθος μὲν ἐστὶν οὗτος προσκόμματος, ἀλλὰ καὶ ἀκρογωνιαίος γνωρίζεται. ἐκ γοῦν τοῦ πατρὸς τῶν φώτων ἀποκαλύφθητι τὸ μυστήριον καὶ ἀνεκδοκίμως εἶπέ· «σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ζῶντος».

22 Ὡς θαυμασία σου αὕτη γενήσεται ἢ ἀπόφασις. Ἄρειον ἐκ τούτου καταισχυρεῖς καὶ Σαβέλλιον καὶ ὡς φληνάφους ἀποφανεῖς ἐν τοῖς δόγμασι, συναναστρέψεις δὲ καὶ Νεστόριον καὶ σύμπαν σμήνος τῶν αἰρετικῶν ἀφανίσαις. τῷ γὰρ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ τὸ πρὸς τὸν πατέρα ὁμοούσιον καὶ ὁμοδύναμον συναχθήσεται καὶ ἢ τοῦ Σαβελλίου συναλοιφή σοι καταπτυσθήσεται· διήρηται γὰρ πατὴρ καὶ υἱὸς τοῖς τῶν ὑποστάσεων ἰδιώμασι· καταβληθήσεται καὶ Νεστορίου τὸ βλάσφημον· Χριστὸς γὰρ εἷς ὁ ἐκ τῆς παρθένου καὶ θεοτόκου, θεὸς τέλειος καὶ ἀνθρώπος τέλειος, εἷς μὲν τὴν ὑπόστασιν, τὰς δὲ φύσεις διπλοῦς. εἰ οὕτως ὁμολογήσας, διὰ μικροῦ λόγου τὸ πᾶν σοι κατορθωθήσεται τοῦ κηρύγματος. καὶ ἢ ἀντίδοσις τῆς ὁμολογίας ὡς ὑψηλή τε καὶ θαυμασία καὶ πάσης ἐλπίδος ὑπερκειμένη καὶ ἐννοιῶν. μετονομασθήσεται τὴν κλήσιν καὶ οὐκέτι Σίμων ἀλλὰ Πέτρος ἀκούσης μακάριος, καὶ ἐπὶ τῷ λόγῳ τῷ σῶ ὡς ἐπὶ πέτρα στερεῶ ἐποικοδομήσει τὴν ἐκκλησίαν Χριστός, ἧς τοῦ ἄδου πύλαι οὐ κατισχύουσι, καὶ λάβῃς τὰς κλείς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, οὗ τί ἂν εἴη εὐδαιμονέστερον; καὶ ὁ ἐὰν λύσης ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ δεδεσμένον αὐθις ἐν οὐρανῷ, ὁ ἐπὶ τῆς γῆς δῆσαι θελήσας.

23 Τούτων τῶν ἀμοιβῶν τί ἂν γένοιτο μακαριώτερόν τε καὶ τιμιώτερον; εἰ γὰρ παρὰ βασιλέως θνητοῦ πρὸς καιρὸν τιμῶντος τὸν ἀνθρώπον μικρὰν προστασίαν προσλάβῃ τις, ἡδονὴν ἄγει καὶ οἱ ἐπιγαννύσκειται ἢ ψυχὴ· παρὰ μεγίστου καὶ ἀθανάτου βασιλέως τοῦ τὸ κῦρος πάσης γῆς καὶ παντὸς οὐρανοῦ καὶ τοῦ περὶ ταῦτα κατέχοντος τοσοῦτον καὶ τηλικόν μεγαλεῖον λαβεῖν, ὅσην φέρει τῆς ἡδονῆς τὴν ὑπερβολὴν! ἄρρητός ἐστιν αὕτη καὶ ἀνερμήνευτος καὶ ἀνθρώπινος λογισμοῖς ἀνεπίβατος. σπουδάσωμεν οὖν Πέτροι γενέσθαι ταῖς ἐργασίαις τῶν ἀρετῶν, ἵνα καὶ τῶν ἴσων γερῶν ἐπιτύχωμεν. ἀλλ' εἰ Παῦλον μᾶλλον ἀπεικονισθῆναι πεφύκαμεν, ἀφθόνως γενοίμεθα Παῦλοι. πρῶτον μὲν τὸν ζῆλον, ὃν οὐ κατ' ἐπίγνωσιν ἔχομεν, ἀπορρίψωμεν· τῇ προσφύσει τῶν νομικῶν διαταγμάτων ἀποταξώμεθα, εἰ καὶ μὴ ἐκόντες, ἀλλ' ἄκοντες· πληγῶμεν τὰς ὄψεις· ἀποβαλώμεθα τὸ αἶσθη τὸν τοῦτο φῶς, ἵνα τὸ νοητὸν κατοπτεύσωμεν· μετονομασθῶμεν ἐκ Σαύλων εἰς Παύλους· ἂν εἰς Ἀνανίαν ἀπέλθωμεν, δεξώμεθα παρὰ τούτου τὸ φῶτισμα καὶ κατ' ἄμφω τὴν λάμψιν κερδήσωμεν· ἴδωμεν συνάμα φῶς ἡλίου φαινόμενον καὶ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης φῶς τὸ ἀπρόσιτον· μετακεντρίσωμεν τὸν νομικὸν ἐκεῖνον ζῆλον εἰς εὐαγγέλιον· εἰς πάντα γῆς τὰ πέρατα διδάσκειν προθυμηθῶμεν· διέλθωμεν Συρίας τὰ ὄρια, Φρυγίας, Καππαδοκίας, λιθασθῶμεν, μαστιχθῶμεν, τεσσαράκοντα παρὰ μίαν λάβωμεν, καθειρχθῶμεν· ἂν βιασθῶμεν καὶ Ῥωμαίους ἑαυτοὺς διαμαρτυρώμεθα· καλὸν κερδήσαι τὴν σωτηρίαν· ἂν ὠφελοῖτο τὸ εὐαγγέλιον, μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ διαδράμωμεν διατρανοῦντες τὸ κήρυγμα· ἂν προλάβῃ Πέτρος εἰς Ῥώμην καὶ τὸ τοῦ μαρτυρίου τέλος προλάβοιτο, κατόπιν τούτου βαδίσωμεν· καὶ δι' ὃν ἀνήλθομεν εἰς Ἱερουσαλὴμ ὅπως ἂν αὐτὸν ἱστορήσωμεν, καὶ αὐθις μετὰ τοῦτον εἰς τὸ παγκόσμιον θέατρον καταστήσωμεν, ἵν' ἔμπροσθεν καὶ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων ἀγωνισώμεθα· φέρωμεν τὸν σκόλοπα τῆς σαρκός· ἂν δυσφορῶμεν, τρεῖς ὑπὲρ τούτου παρακαλέσωμεν· ἂν ἀκούσωμεν «ἄρκεῖ σοι ἡ χάρις μου, ἢ γὰρ δύναμίς μου ἐν

ἀσθενεία τελειοῦται», σιωπῇ τὸ πάθος ὑπομῆναι σπουδὰ σωμεν. ἀπορρίψωμεν τῷ πυρὶ τὴν προσφῦσαν ἔχιδναν τῇ χειρί. αἱ χεῖρες ἡμῶν πρὸς τὰ ἔργα διακονεῖτωσαν· ἔχει γάρ τι τὸ τοιοῦτον καὶ ὠφελείας πνευματικῆς. ἡ μέριμνα καταδαπανάτω ἡμᾶς τῶν ἐκκλησιῶν· ἀγαθὸν γὰρ τοῦτο καὶ ἀρέσκον Χριστῷ. διὰ σαργάνης ἂν δεήσῃε φύγωμεν, νυχθήμερον ποιήσωμεν ἐν τῷ βυθῷ· θέατρον γενοίμεθα καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις· ὡσπερὶ καθάρματα τοῦ κόσμου φανούμεθα· καλὰ γὰρ ταῦτα ἐπέπερ εὐχερῶς ἀνάγουσιν εἰς θεόν. πάντα τὰ Παύλου πεισώμεθα. γενώμεθα τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖοι, τοῖς ὑπὸ νόμου ὡς ὑπὸ νόμου, τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομοι, ἔννομοι ὄντες Χριστῷ. τοῖς πᾶσι πάντα γενοίμεθα, ἵνα τοὺς πάντας ἢ τοὺς πλείους κερδήσωμεν· θαρρήσωμεν καὶ καθ' ἑαυτῶν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν φθέγγασθαι, καὶ ἀνάθεμα διὰ τούτους γενέσθαι θελήσωμεν. ἂν οὕτω πολιτευθῶμεν, σταυρωθήσεται μὲν ἡμῖν ὁ κόσμος καὶ ἡμεῖς τῷ κόσμῳ σταυρωθησόμεθα, ζήσομεν δὲ ἡμεῖς οὐκέτι, ζήσεται δὲ ἐν ἡμῖν ὁ Χριστός. ἔχει τις εἰπεῖν τῆς τοιαύτης ζωῆς προσφιλέστερον; καυχήσωμεθα δὲ ἐν μὲν ἄλλοις ἥκιστα· εἰ δὲ καυχῆσασθαι προελοίμεθα, οὐκ ἐσὸ μεθὰ ἄφρονες· ἐροῦμεν γὰρ τάληθές· τρίτος ἡμῖν οὐρανὸς τεθεώρηται καὶ ὁ παράδεισος ὠφθη, καὶ οὐδ' ἐν γνώσει εἰ μετὰ σωμάτων ἢ σωμάτων ἔκτός· λόγοι δὲ ἡμῖν ἠκούσθησαν ἄρρητοι, οὓς οὐκ ἔξδον τοῖς τὰ ἀνθρώπινα φρονοῦσι λαλεῖν.

24 Οὕτως ἡμεῖς καὶ Παῦλοι φανείημεν καὶ οὕτω δὴ καὶ τῶν ὁμοίων χαρίτων ἐπιτευξοίμεθα. οὕτω καὶ Πέτρος καὶ Παῦλος τῇ ἡμῶν βελτιώσει ἐνδοξασθήσονται καὶ τῇ πρὸς αὐτοὺς μιμήσει χαρίζονται· ὡς οὐδενὶ γὰρ οὕτως ὡσπερ ἐπὶ ἀνθρώπου μετανοία καὶ πρὸς τὰ κρείττω μεταβολῇ ὁ τῶν ἀγίων δῆμος καὶ ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ σωτηρίᾳ ἀγάλλεται, ὑπὲρ οὗ ἅπας ἐκείνοις σκοπὸς καὶ τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ κηρύγματος καὶ αὐτοῦ τοῦ τέλους, ὃ τοῦ δεσποτικοῦ πρὸς μίμησιν κατωρθώσαντο. οὕτως ἐν τοῖς ἡμετέροις οἱ ἀπόστολοι χαίρουσιν, οὕτως οἱ τῆς δωδεκάδος ἐπευφραίνονται πρόκριτοι. ἀλλ' ἐπέπερ ἐμνήσθην τοῦ ἀριθμοῦ, ἔχω τι περὶ τοῦ τοῦ εἰπεῖν. καὶ μὴ με περιττολόγον ὑπολάβητε, εἰ ἀδολεσχῶ περὶ ἀριθμῶν· ἔχει γὰρ τι θεωρίας ὁ λόγος οὐκ ἀγεννοῦς καὶ μηδὲ τοῖς ἀγίοις ἀπαδούσης, ἐπεὶ μηδὲ πάμπαν τὸ τῆς φαινομένης σοφίας οἱ θεοκῆρυκες ἀπεβάλλοντο, ἀλλὰ τὸ μὲν μὴ βλάπτον ἐδέξαντο, τὸ δὲ περιττὸν ἐβδελύξαντο. ζητῶ γοῦν, ὅτου χάριν τὸν ἀριθμὸν τῆς δωδεκάδος προσήκατο ὁ Χριστὸς καί, δεῖσαν μαθητὰς λαβεῖν εἰς τὸ κήρυγμα, οὐκ ἐλάττους ἢ μείζους τῆς δωδεκάδος προείλετο. ἀριθμητι κοὶ μὲν λόγοι οὐκ ἔχουσι τι ξενίζον περὶ δωδεκάδος ἐρεῖν· οὔτε γὰρ ἐν ἐπιπέδοις τρίγωνος ἢ τετράγωνος ἢ κύκλος οὔτ' ἐν στερεοῖς κύβος ἢ πυραμὶς ἢ ἄλλο τι τῶν γινωσκομένων περιφανῶν ἐν τούτοις ἐπισυμβέβηκεν. ἑτερομῆκης γὰρ ἀνα πέφανται ἐκ διπλῆς ἐξάδος συντεθεῖσθαι τῶν δώδεκα ὡς ἐκ τελείου τῇ σχέσει, καθὼς τοῖς περὶ ταῦτα δεινοῖς τεθεώρηται, μὴ καὶ πάνυ περίεργος ἂν εἴη ὁ λόγος καὶ θεωρήμασι θεολογικοῖς οὐκ ἀρμόδιος. ἀλλ' οὐδὲ τὸ τῆς μουσικῆς ἀρμονίας ἔχει τι ἡμῖν συντελοῦν· κοινὸν γὰρ ἑτέροις τῶν ἀριθμῶν. ἔστι μὲν οὖν ὁ ἀριθμὸς οὗτος φίλος πάνυ θεῷ· τὰ γὰρ τῆς αὐτοῦ κληρονομίας ὑπὸ τούτου μετρεῖ. σχοίνισμα δὲ κληρονομίας ὁ Ἰσραήλ· τοσαύταις οὗτος ταῖς φυλαῖς κατηρίθηται. ἔστι γοῦν ὁ ἀριθμὸς ἐκ τοῦ δέκα καὶ δύο συντεθειμένος ὁ δώδεκα, τοῦ δέκα μὲν δευτέρας μονάδος καὶ προσηκούσης τοῖς ὑπὸ γένεσιν· ὡς γὰρ ἀμέλει τοῖς πρώτοις ὡς ἀμερέσι καὶ ἑαυτῶν ἀνεκφυτήτοις καὶ τοῖς οὐσίαν κρυφίοις ἢ πρώτη ἐφαρμόττει μονάδα, οὕτω δὴ καὶ τοῖς δευτέροις καὶ καθ' ἡμᾶς ὡς μεριστοῖς καὶ τοῖς δέκα μετροῦ μένοις ἢ δευτέρα πάντως ἀρμόδιος. ἔδει γοῦν τοῦ δέκα ὁ πωσοῦν προσλαβεῖν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς μυστηρίῳ γεγόμενον τὸν Χριστὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον ἀναδεξάμενον ὃν καὶ θεῶσαι βεβούληται, ἔδει δὲ τῇ δεκάδι προσεῖναι μήτε μονάδα μήτε τριάδα μήτε τινὰ ἄλλον τῶν ἀριθμῶν, δυάδα δὲ πάντως· δυὰς γὰρ ἔστιν ἀριθμὸς πρῶτος καὶ μονάδος πρωτίστη κίνησις καὶ γόνιμος

καὶ φύσις καὶ προόδου ἀρχὴ καὶ φύσεως μέτρον καὶ χαρακτήρ ὕλης καὶ πρώτη ταύτης ὑπόστασις, ἣν ἐχρῆν προσκεῖσθαι τῇ δεκάδι τῶν ἀριθμῶν διὰ τὴν εἰς τὸν αἰσθητὸν τοῦτον καὶ ὑλικὸν βίον προχώρησιν καὶ τοῦ εὐαγγελίου τὸ γόνιμον. ταύτη γοῦν τῇ δυάδι Πέτρος καὶ Παῦλος ἠρίθμηνται, οἱ δ' ἄλλοι τῇ δεκάδι τῶν ἀριθμῶν καθεξῆς. Οὕτως ἐγὼ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῆς δωδεκάδος νενόηκα. εἰ μὲν καὶ τοῖς ἐπηβόλοις τῶν λογίων δεκτά, τῷ θεῷ χάρις, ἐξ οὐπὲρ ἅπαν δώρημα τέλειον· εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἄλλοις εἰς ἕτερον ἀναχθήσεται ταῦτα θεώρημα τελεώτερόν τε καὶ ὑψηλότερον, ἐπεὶ μηδὲ πᾶσι πάντα κεχάρισται, ἀλλὰ μεμέρισται κατὰ Παῦλον εἰπεῖν τὰ χαρίσματα, κατὰ τὸ ἐκάστου μέτρον διδόμενα.

25 Ἄλλ' ἐπαναγέσθω ἡμῖν εἰς τὴν οἰκείαν νύσσαν ὁ λόγος. καθάρωμεν ἑαυτούς, ἀδελφοί, διὰ τοὺς ἀποστόλους Χριστοῦ, καὶ εἰ μὴ τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν πραγματευόμενοι, ἀλλ' οὖν αἰδεσθῶμεν τοὺς πόνους τούτων καὶ τὰ διδάγματα. ἀποσμήξωμεν πᾶσαν αἴσθησιν, ἀποταξώμεθα ταῖς λειότησι τῆς ἀφῆς, μόνα ταύτη χρῆσώμεθα πρὸς ἅπερ πρῶτον ὁ θεὸς μιουργὸς ἐμπεφύτευκε. μὴ ἐκθηλυθῶμεν τὴν αἴσθησιν, ταῖς εὐδόμοις ὁσμαῖς τοῦ μύρου μόνου τοῦ κατὰ Χριστὸν ὁσφραινοίμεθα. μὴ χρῆσώμεθα τῇ γλώττῃ εἰς τὰ ἐκ θαλάττης καὶ γῆς, μάθωμεν δὲ ὡς οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν παντὶ ῥήματι τῷ πρὸς σωτηρίαν ἀπάγοντι. μὴ λιγυροῖς τοῖς ἄσμασι καταυλῶμεν τὴν ἀκοήν, ἀλλ' ἐν πνευματικαῖς ταῖς ὠδαῖς περιηχῶμεν αὐτήν, αἷς οὐ μόνον τὸ θεῖον θέλγεται ἀλλὰ καὶ τὰ πονηρὰ κατεπάδεται πνεύματα. ὄψεσι τὰ θεῖα κάλλη καταλαμβάνειν σπουδάσωμεν καὶ μὴ τὰ καταγοητεύοντα καὶ πρὸς ἀπώλειαν ἄγοντα. τῷ θυμῷ κατὰ μόνων τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων χρῶμεθα· κατὰ τῶν τοιούτων καὶ γὰρ ἡμῖν ἐγκατέσπαρται. τὴν ἐπιθυμίαν εἰς θεὸν καὶ τὰ τοῦ θεοῦ ἀνατείνωμεν· τούτου γὰρ χάριν αὕτη τοῖς σπλάγχχνοις ἡμῶν κατερρίζεται. οὕτως τοὺς ἀγίους ὡς δυνατὸν μιμησώμεθα καὶ τὴν αὐτῶν διδασκαλίαν εἰς ἔργον προβῆναι ποιήσομεν, οὕτως αὐτοὺς τιμήσομεν, οὕτως αὐτοὺς ἀγαπήσομεν, ἐὰν πᾶσαν αἴσθησιν ἀπορρίψωμεν καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον αὐτὴν μεταστοιχειώσωμεν καὶ τὸν νοῦν ἀπὸ τῶν χαμαιζήλων πρὸς τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς ὑπεράρωμεν.

26 Πρὸ πάντων δὲ καὶ ὑπὲρ πάντα τὸ τῆς ἀγάπης χρῆμα κτησώμεθα, δι' ἣν οὐ Πέτρος καὶ Παῦλος γενοίμεθα μιμηταί, ἀλλὰ καὶ σύμμορφοι αὐτῷ Χριστῷ φανησώμεθα· εἰπεῖν γὰρ κατὰ Παῦλον αὐτὸν εἰ προφητείας λαλῶ, εἰ ξένας γλώσσας, εἰ ἔρμηνείας γλωσσῶν, εἰ πάντα πλουτῶ τὰ χαρίσματα, ἀγάπην δὲ οὐκ ἔχω, ὡς κύμβαλόν εἰμι ἀλαλάζον ἢ χαλκὸς εἰς μάτην ἠχῶν. ἀγκαλισώμεθα οὖν τὴν ἀγάπην, ᾧ φίλοι καὶ ἀδελφοί, ἧς οὐδὲν κρεῖττον ἢ θεῷ προσφιλέστερον. αὕτη καὶ κατὰ τὸν βίον ὀνήσιμος καὶ πρὸς θεὸν χειραγωγὸς ἀσφαλέστατος· ταύτην καινὴν διαθήκην ὁ Χριστὸς διατίθεται, ταύτην σημεῖον τῆς ἑαυτοῦ ποιεῖται διδασκαλίας, διὰ ταύτης συμβολογραφεῖται ὁ τῷ Χριστῷ διδασκόμενος. πῶς δὲ ἀλλήλους εἰς ἀγάπην συνάξαιμεν; οἱ πλούσιοι ὧν πλουτοῦσι τοῖς πένησι μεταδιδότωσαν, οἱ πένητες τὴν εὐχαριστίαν κομιζέτωσαν ἐν οἷς ἀπολαύουσιν· οἱ ἐν δυναστείᾳ τὴν ἰλαρότητα ἐν οἷς ἄρχουσιν, οἱ ὑπήκοοι τὴν εὐταξίαν ἐν οἷς ὑποτάσσονται· οἱ ἴσοι παρὰ τῶν ἴσων μέτρων ἀπολαβέτωσαν, ἕκαστος ἐκάστῳ προσφερέτω λόγον ὀνήσοντα, οὐδεὶς γὰρ ἀνευδεής, καὶ εἰ τῶν πάντων πλουσίων ὑπέιληπται· οἱ πάντες τῶν οἰκείων δυνάμεων τε καὶ ἔξεων κοινωνεῖτωσαν. εἰ οὕτω δὴ ὀπλισθείημεν καὶ οὕτω συσκευασθείημεν, τάχος πρὸς οὐρανὸν ἀναπατήημεν καὶ τῷ θεῷ παρασταίημεν καὶ καθαρῶς ἐφαψαίμεθα τοῦ καθαρωτάτου καὶ λαμπροτάτου θύματος, οὗ νῦν ἀμυδρὰς τὰς ἐμφάσεις δεδέγμεθα.

27 Ἄλλ' ᾧ δυὰς ἡ κορυφαία τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ –ἐπισυναπτέον γάρ μοι πάλιν αὐτούς–οἱ τῆς ὀλομελείας τῆς δωδεκάδος τῶν μαθητῶν ὀφθαλμοί, οἱ

φωστῆρες οἱ παμφαέστατοι, οὐχ ὁ μὲν εἰς ἡμέρας φαῦσιν τεθεῖς ὁ δὲ νυκτὸς τὴν δαδούχησιν, ἀλλὰ καὶ ἄμφω ἡμερινοὶ καὶ τὴν νύκτα τῆς ἀγνοίας διώκοντες καὶ ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως τοὺς διδασκομένους περιπατεῖν ἀναπέιθοντες, οἱ θρόνοι τῆς Χριστοῦ ἀνακλήσεως, ἐφ' ὧν ὁ διπλοῦς ἀνεπαύσατο κύριος, τὰ δένδρα τοῦ παραδείσου τὰ ἀγλαόκαρπα, ὧν οἱ μεταλαμβάνοντες τὴν ἀφθαρσίαν ἀπολαμβάνουσιν, οἱ δίκρουννοι ποταμοὶ τῶν διδαγμάτων Χριστοῦ, ἐξ ὧν οἱ πίνοντες οὐκ ἀποθνήσκουσιν ἀλλὰ μεταστοιχειοῦνται πρὸς τὸ ἀθάνατον, αἱ διτταὶ τοῦ πνεύματος μάχαιραι τὸ κρεῖττον ἀπὸ τοῦ χείρονος διατέμνουσαι. ὦ πλάκες ἔμψυχοι, ἐν αἷς τὰ τῆς καινῆς διαθήκης ἐγκαταγέγραπται· ὦ στύλοι δύο πυρίπνοοι τὸν νέον καθοδηγοῦντες λαὸν οὐ πρὸς γῆν πατουμένην καὶ φθειρομένην καὶ ἄλλοτε ἄλλους ἀλλαττομένην εἰς δεσποτείαν τε καὶ κυριεύσιν, ἀλλ' εἰς τὴν θεῖαν τε καὶ ἀνώλεθρον, ἦν πόδες πατοῦσι πραέων καὶ καθ' ὑμᾶς ὠραῖοι καὶ ἀγαθὰ εὐαγγελιζόμενοι· ὦ πύργοι τῆς ἐκκλησίας ἀκράδαντοι, ἀσάλευτον ταύτην τηρήσαντες καὶ εἰς αἰῶνας ἀπερικλόνητον· ὦ Πέτρε καὶ Παῦλε-χαίρω γὰρ τοῖς ὑμετέροις ὀνόμασιν, ἔχουσι γὰρ εἰς ἀρετὴν καὶ παράκλησιν· ὦ ἄνθρωποι φανέντες καὶ ἀγωνισάμενοι ὑπὲρ ἄνθρωπον καὶ τὸ τοῦ μυστηρίου τέλος θεοὶ γεγεννημένοι τῇ χάριτι, ἐπεὶ τῷ κατὰ φύσιν εὐηρεστήσατε· δέξασθε τὸν ἡμέτερον τουτονὶ λόγον κἂν πενιχρῶς καὶ οὐ φιλοτίμως αὐτὸν προσηνέγκαμεν, ἐπεὶ καὶ πάντας εἰκὸς τὸ τοιοῦτον παθεῖν. τίς γὰρ ἂν τῆς ἀρετῆς ὑμῶν ἐφίκοιτο λόγος; τίς τῶν ἄθλων; τίς τῶν ἀγώνων; τίς τῶν θαυμάτων; τίς τῆς ἐκεῖθεν αἴγλης τε καὶ λαμπρότητος; τίς μόνην τὴν σκιὰν ἐπαινέσαι Πέτρου δυνησεται; ὦ Πέτρου σκιά, πρὸς σὲ γὰρ ἀποστρέψω τὸν λόγον καὶ ὡς ἐμψύχω σοι διαλέξομαι· σοῦ γὰρ καὶ δέομαι νῦν ὡς ἂν μοι ἐπισκιάσῃς καὶ τὰ τῶν νόσων διαλυθῆῃ μοι· ὦ θεία σκιά ψυχῆς ἰδίας ἀξία, ὦ παρυποστᾶσα μὲν σώματι, σώματα δὲ ἀπανιστῶσα καχεξιῶν· ὦ μὴ εὐμοιροῦσα αἰσθήσεως καὶ αἰσθήσεσι παρέχουσα τὴν ὑγιάν· ποία γλῶσσα εὐφημήσειε; ποῖος λόγος ἐγκωμιάσειε; τίς νοῦς τῆς σῆς ἰσχύος ἐφίκοιτο; τίς ἤκουσε πώποτε ἀνθρώπου σκιὰν νοσοῦντας ἀνθρώπους ἀνιστῶσαν καὶ παραλύτους ἐγείρουσαν; σκιὰν μὲν εἶναι τὸν ἄνθρωπον λόγος εἰρήκει σοφός, ἀλλ' εὐρίσκω σκιὰν πραγμάτων ἐξαισίων δημιουργόν· ὡς μεγίστη σοι, Πέτρε, ἡ ἐπιφοιτήσασα χάρις ἐξ οὐρανοῦ, δι' ἣν οὕτως καὶ τὰ τῆς σκιάς σοι τερατουργεῖ.

28 Ἄλλ' ἐπανιτέον πάλιν εἰς Πέτρον καὶ Παῦλον· εἰ γὰρ πρὸς λεπτόν τὰ αὐτῶν διηγήμεθα, ὁ σύμπας χρόνος οὐκ ἐξαρκέσειε. δέξασθε τουτονὶ τὸν λόγον τὸν ἡμέτερον εὐμενῶς, εἰ καὶ μὴ τοιοῦτος ὡς τῷ ὑμετέρῳ μεγαλείῳ παραμετρηθήσεσθαι ἱκανός, ὃν οὐ γνώμη μᾶλλον ἢ τύχη χρησάμενοι πεποιήκαμεν. τί γὰρ κοινὸν ἡμῖν καὶ Καπούα καὶ τῷ τόπου ἀρχιερατικῶς προστατεύοντι; ἀλλὰ τὸ τῆς τύχης ἀβέβαιον, ἀλλὰ τὸ τῶν πραγμάτων ἀνώμαλον καὶ τὸ τοῦ χρόνου εὐμετάβολον ἡμᾶς συνήψαν ἐν τούτοις, καὶ ὁ τοῦ ἀρχιερατεύοντος ζῆλος, ὃν ὑμῖν τοῖς ἀποστόλοις ἐκτρέφει, καὶ πόθος τούτου ὁ ἔνθερος εἰς τοῦτόν με τὸν λόγον ἠνάγκασαν. ὃν ὡς πολλάκις ἔφην, ὦ Πέτρε καὶ Παῦλε, προσδέξασθε προσηνῶς, ἐπεὶ περ ἐκ φιλοῦσης καρδίας ὑμῖν προσενήνεκται, καὶ ἀντιδοίητε τοῖς τε βιασαμένοις τοῖς τε βιασθεῖσιν ἡμῖν καὶ ἀπαξαπλῶς σύμπασιν ὅσα χρηστά, ὅσα σεμνά, ὅσα ὄντως λυσιτελῆ καὶ Χριστῷ προσοικειοῦντα διὰ καθάρσεως, τὴν ἐπίλοιπον ἡμῶν βιοτήν ἐν εἰρήνῃ καὶ γαλήνῃ διαγαγεῖν. μέχρι γὰρ τίνος τρικυμία καὶ κλύδωνες; μέχρι τίνος τὸ στασιῶδες καὶ μάχιμον; τὰς τοῦ σατὰν μηχανὰς μακρότερον ἀποπέμποιτε, ἀπειρήκαμεν γὰρ αὐταῖς ἐμπίπτοντες· τὸν νοῦν ἡμῶν καὶ πᾶσαν ἔσωθεν δύναμιν τῶν αἰσθητῶν καὶ προσκαίρων ἀφέλετε καὶ τοῖς ὑπὲρ ἡμᾶς ἐνσκολάζειν διὰ παντὸς ἀπεργάσασθε· τέλος ἴλεοι γένοισθε τοῖς πολλὰ σφαλεῖσιν ἐν τῷ βίῳ ἡμῖν, ἐπὶ εἰς κρίσιν καθίστητε κατὰ τὴν τοῦ κυρίου φωνήν, καὶ ταῖς αἰωνίαις καὶ μακαρίαις σκηναῖς καθιδρῦσατε, ὅπου ἦχος καθαρὸς ἑορταζόντων, ὅπου εὐφραينوμένων ἢ κατοικία, ὅπου ἡ

λαμπρότης καὶ ἀτελεύτητος τῶν ἡγαπηκότεων τὸν κοινὸν δεσπότην διαγωγή, ὅτι αὐτῷ πρέπει τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.